

Zábavno-
Poučná Zahradka.

ROZPRÁVKY.

Milej stiesnenej svojeti

podáva

MARTIN KOLLÁR,

kňaz arcibisk. ostrih., red. „Katol. Novín.“

© 1310

V TRNAVE.
Tlačou Zigmunda Wintera.
1880.

**Revízia
1965**

**REVÍZIA
1976**

Stav knihy:

Čís. prílohy: **P** 20194

Čís. inv. čen.: 5146/50

**Knižnica Štátneho pedagogického
ústavu v Bratislave.**

O malom dievčatku, *ktoréby rado do neba.*

Dla E. G.

Odpoľodňajšie slniečko milo sa baví so svojimi paprškami v úzkej chyžke chudobnej Marinky; v oblóku prekvetajú pestrobarevné kvietky, a popri nich sedí sňahobiela mačička, čistiac a krášľiac sa starostlivo, jako by jej vysokých hostov oznamovať bolo; na pracovnom stolíku leží nedokonané šitie, staré stenné hodiny stoja ticho, bo jich nemal kto natiahnuť, a jejich ťažké váhy až po zemi sa váľajú, lebo úplne zišly. Všetko je ticho v tomto biednom príbytku, ticho, jako v hrobe.

Jedno skonané ľudské srdce prestalo biť; tá mladá vdova, ktorá do nedávna ešte tak pokojne a oddane svoju malú domácnosť obstarávala, kvetiny pestovala a tú bielunkú cicku krmievala, leží studená, zmeravená a mrtvá v čiernej truhle u prostred chyžky.

Dobre jej! Ona trpela, jak srdce človeka len trpet môže; opustená sirota, obeou vychovaná, dostala sa privčasne do tvrdých služieb k cudzím ľuďom, a vydala sa v svojom

sotvy 20. roku za jedného zdánlivo poriadneho muža, ktorý jako zedník nádenničil. Odtedy ale nemala ani jedinkej veselej hodiny; skoro sa musela presvedčiť, že je jej muž piják, hráč, rváč. Pri jednej krčmovej bitke dostal takú ranu, že ho skonávavšieho doniesli domov. O niekoľko dní na to stála Marinka jako mladistvá vdova na jeho hrobe. — Dlhý a núdza, bieda a hanba byly jej dedoviznou. Pracovala vo dne v noci, aby zadovážením koľko-toľko krajeiarikov zakryla mužom svojím narobené dlhoby a tak po smrti zachovala česť jeho; modlievala sa často a mnoho za jeho ubohú dušu, a nikdy nezjavila sa žaloba alebo obyinovanie v jej ústach; avšak jej životná sila bola v základe zklátená, nemohla viac vyviaznúť z nemoci a bolesti svojich ťažkých i trpkých skúsení, pomaly chradla a chradla, až naraz usnula v Pánu, prv nežby sa kto bol nadal.

Ach, keby len nebolo zaostalo jej útle dieťaťko; Aloysinka, ten jediný poklad, ktorým ju Boh nebeský obdaril a včul zanechal uprostred toľko bied.

„Ale aj on bude sa starať dobrý Otec nebeský“, hovorievalo jej bohabojné srdce a porúčila ho Bohu. — Dobrá matka pobozkala a požehnala svoju Aloysinku a dovzdala ju Ochrancovi všetkých sirôt. Potom sa svalila na lúžko svoje — a zaspala na veky.

Ošetrovateľka mrtvých, ktorá držala stráž, zadriemla, červené svetlo voskovie bladlo a bladlo a pátričky nedbale ležaly v jej lone. Pri tejto starej žene ale sedela ešte jedna živá bytnosť. Bola to trojročná dceruška Marínkina, Aloysinka, a tak tichúčko čupela na zemi, tak neodvratene zieraly jej veľké, belasté očka na tichú tvár zomrelej, žeby ju človek ľahko bol tiež za mrtvú držal.

Včul ale dotkne sa ošetrovnice mrtvých a pýta sa: „A jak dlho bude ešte spať mamušenka?“ Táto, dlhým, zvyklým, smutným povolaním svojim bezcitnou učinena, dala jej nevrle v odvetu: „Nespí, je mrtvá.“

„A čo je to mrtvá?“ zpytovala Aloysinka ďalej.

„Mrtvá je mrtvá, viac ti nemôžem povedať.“

„A kedy sa zobudí?“

„Nikdy.“

„Nikdy? Nuž a ktože mi potom dá jiesť a uloží ma spať a naučí ma modliť?“

„Však uvidíš“, mrmlala stará a zase nastalo hrobové ticho, lebo surová odpoveď nastrašila ubohé dieťa, a ono neopovážilo sa ďalej tázať.

Asi o hodinu zblížily sa kroky, neznámi mužovia sa zjavili, zatvorili truhlu, vzali ju na plecia a niesli von; mrzutá stará žena podala dievčatkovi sviečku a kázala, aby išla za nimi.

— Na ulici očakával kňaz s ľudom, a na hlas sa modliac, pohybovať sa sprievod dedinou k hrobitovu. Tam ostali stáť, truhla bola spustená do jamy, pokropená svätenou vodou a zahádná zemou. Pán farár prehovoril niekoľko slov, pomodlil sa a s ostatnými opustil cintorín. Hrobár ešte ponapravil a dohotovil hrob, potom i ten zmizol.

Všetkému tomu Aloysinka sa prizerala a ticho uvažovala, čo to len s tou dobrou jej mamušenkou robia. Z domu ju preč odniesli, a ona ani raz sa nezobudila, a teraz ešte zasypli ju zemou a odtiaľ iste von nebude môcť, jestli sa jej len nepomôže. — So všetkým napnutím síl dala sa do práce, tj. do odnášania tej hromady zeme, aby mamuške svojej aspoň dieru spravila, aby mohla von.

Hrabala neustajne ručinkama až jej krv tiekla z prstov. Ani na to nedbala, len odhadzovala tú studenú zem, ktorá kryla jej dobrú mamu.

„Mama moja, hľa, dieru ti robím“, kričala radostne do hrobu, „potom zase môžeš prísť sem, ku mne!“ Ale odpovedi žiadnej. „Ona ešte vždy spí.“

Asi po hodinnej ťažkej práci odpratala malú hromádku zeme; ale ešte jej prichodilo mnoho vyhrabovať, lebo temer ani poznať nebolo, čo dosiaľ odhrabala, odnosila. Umorená klesla na pôdu, a rozpalenú hlavičku položila si na ne-

šťastný hrob mamušky svojej. Takto ju našla žena strážcu hrobitova a prikročiac k nej uprimným hlasom ju oslovila: „Čože robíš, dieťa? Není si ty dcéra tej ubohej Marinky, ktorú práve pochovali? Prečo neideš domov?“

„Čakám na moju mamu“, odpovedala Aloysinka. Pristúpivšia žena utrela si slzu, ktorá jej nad touto odpoveďou z očí vyhrkla. „Ubohý červičku“, myslela si v sebe; „choď len popredu, mama príde za tebou.“

Malučká krúti nedúverive hlávkou.

„A čože to robíš s touto nakopenou zemou?“ tázala sa tamtá ďalej.

„Chcem tu vyhrabať dieru, aby mama moja zase von mohla, keď sa zobudí“, dala v odpovedu Aloysinka.

Dojatá, pritisne žena táto dieťaťko k srdcu svojmu, ona má tiež dcéry a synov doma, bola by šťastná, keby ju tak milovali, jako táto opustená sirota svoju zomretú matku.

„Netráp sa viacej, dieťa moje“, prihovárala sa k Aloysinke, „a nechaj ten hrob pekne v pokoji, mama tvoja neleží tu dolu, ona išla k milému Pánu Bohu a býva tam u Neho v nebesiach.“

„V nebesiach? Teda nie tu dolu? Nuž a jakobych mohla k nej? Jako najdem cestu k tým nebesiam?“

„Cesta tá je ďaleká a trudná dieťa moje,

a len budeš-li hodná, pobožná, budeš-li sa rada modliť a Pána Boha milovať, najdeš ju a prídeš k tvojej mame. Včul ale idi domov, aby sa ti nečo nestalo.“ S tým vopchala malunkej kus chleba do zásterky, do ruky ale vtlačila jej strieborný zlatník a odišla.

* * *

Keď si neskoro v noci niektorí susedia na malú Aloysinku zmysleli a nazreť chceli, čo biedna táto sirota robí, našli príbytok prázdny, po maľučkej ani stopy.

Aloysinka vybrala sa hľadať cestu do neba. Nikto nestaral sa viacej o ubohú sirotu; veď to bolo iba chudobné, bezrodičné dieťa, obci na oštaru. Iste sa volakam ukrylo, mysleli si tí, čo ešte naň pamätali, ale neskôr zabudol naň každý. —

Aloysinka medzitým bežala ďalej polom, lesom; z času na čas pozastala a načúvala, neide-li niekto za ňou, potom ale zase len prenasledovala svoju cestu. Keď sa zmrkávalo, posadila sa na jeden peň a ukusovala zo svojho chlebička; odrobinky hádzala zvieratkám, ktoré sa okolo nej zjavily, peniažtok ale strieborný uschovala do malej kapsičky. Jašteričky lazily popri nej, srny a zajáci bežali cestou a sbierali odrobinky, ktoré jim ona hádzala a

prítom každého sa vypytovala, či nevie cestu do neba?

Zvieratká obzeraly si svojimi lesklými, vernosrdečnými očkami tú malú dievčinku, ale odpovedi nedalo jej žiadne. Tak nastala noc. Rosa sa spustila a ovlažovala bylinky. Aloysinka sa skrčala, bolo jej troška zima. Pred ňou vznášal sa práve ptáčik k oblohe. — „Ten letí do neba!“ myslela si; „ach, kebych včul mala krídla, mohla bych s ním, o, jak skoro bola bych u mojej drahej mamušky!“

Hore na oblohe nebeskej ligotaly sa tisíce hviezd.

„Vo voľaktorej z tých hviezd býva moja dobrá mama,“ myslela si Aloysinka, lebo voľačo takého rozprávala jej bola i mama. — Sen zavierať jej počal očka; ona ale najprv pekne si klakla a sopnúc podľa obyčaje rúčky, počala sa modliť: „Očičku môj dobrý! daj mi najst cestu do neba, kde býva moja mama.“ — Potom sa ešte pomodlí: „Anjelu Boží, strážca môj, ráč vždycky byť ochranca môj, mňa vždycky riď a napravuj, k všetkému dobrému mňa vzbudzuj.“ V tom zaspala. Anjelia Boží ju ostrihajú, držia nad ňou stráž, jako sa bola modlila.

Druhého dňa bežala naša malá Aloysinka zase len ďalej a ďalej; ešte vždy musela utekať lesom; tu i tu utrhla si práve naskyt-

nuvšiu sa jahodu, zjedla, až razom našla sa pri jednom malom, do polovice zrúcanom domčoku. Vnútri ležal starec celkom v handry zavinutý, nemocný a biedny na zemi. Sústrastne postavilo sa dievčatko k nemu. On ale držal toto malé stvorenie za anjela, ktorého mu Pán Boh poslal, tak milo-útlý bol oblyčaj Aloysinkin.

„Ktože si?“ tázal sa mdlým hlasom.

„Ja som Aloysinka, Marínkina Aloysinka, hladám si mamu, ona je v nebi; či by ste mi nevedeli ukázať cestu do neba?“

„Dúfam, že skoro prídem ta“, vetil starec.

„Nuž tak ostanem u vás a dočkám až pôjdete; pôjdeme spolu, však?“ zvolala radostne maľučká. Nemocný ale vzdýchol; „Dones mi, dieťa moje, troška vody, veľmi som smädný, tu neďaleko je studienka.“

„A nemáte mamy?“ pýtala sa smutno Aloysinka.

„O, už dávno nie.“

„Ani nikoho, ktoby pri vás sedel a hral sa s vami?“

„Nikoho; som veľmi chudobný a opustený, nikoho nemám na tomto svete; idi, dones mi vody! Ja si už nemôžem sám doniesť; dnes v noci mňa na raz všetky sily opustily.“

Aloysinka bežala ihneď ku studienke, načrela do žbánka vody, doniesla, a tak obratne

držala ho k ústam nemoceného, jako to mamu svoju činiť vidala.

„Pán Boh zaplať, drahá dcéruško!“ slabým hlasom prehovoril starček, klesol zpät a zažmuril oči, jakoby spal. Dlho čakala maľučká pri ňom, kedy sa zobudí, ale on sa ani nehnul. Tu pochytila ho za ruku a prosila, aby už s ňou išiel; avšak starček neodpovedal. „On mňa chce len dráždiť“, myslela si, „a nepôjde so mnou k mame“; v tom položila mu na prsia svoj strieborný zlatník, aby si zajtra chleba mohol kúpiť, a išla svoju cestou ďalej.

Lička jej horely a tu i tu zvláštna bolesť svierala jej hlávku; v útrobach tlklo, bilo jej srdce, jako v nejakej kovárni a ustaté, mdlé nôžky nemohly už tak čupkať jako večera.

Les mala za sebou a krásnu dedinku pred sebou. Zvony svolávaly k službám božím, a pekne pripravení ľudia, rodičia a starí rodičia, mládenci a panny a i malé deti spiechaly do kostola.

„Tu sa iste dozviem, káde vedie cesta do neba“, myslela si naša sirota a namierila kroky svoje rovno do kostola. Organ hrál, oltár bol sumne ozdobený kvetinami a sviecami; na kazateľnici stál pán farár a kázal. — Aloysinka nemohla všetkému porozumieť, čo pán farár hovoril, ale nečomu predsa; pojednával o skutkoch milosrdenstva. „Jeden jediný hlt vody,

smädnému podaný, otvorí nám nebe“, kázal ctihodný kňaz, a slová tyto našli ozvenu u malej poslucháčky. — Zmyslela si na toho starčoka, čo ho tam v lese našla a tešila sa zo svojho skutku.

Služby božie trvaly hodne dlho, malá sirota bola učupená v ostatnej stoličici a očakávala túžobne, kedy tá cesta do neba bliž opísaná bude. Z času na čas zachvátil ju jakoby závrat, ľudia jako čoby kol do kola sa točili i s kazateľnou, a podchvíľu bolestne a ťažko bolo jej okolo srdca; pred očima zatemnilo sa jej — a potom už nič viac nepočula.

Vyniesli ju von na čerstvé povetrie; bladá a studená jako odlomená lalija ležala tam, ľudia ju obštúpili a spytovali sa jeden druhého, či to môže byť dieťa. Jej chudobný odev prezradzoval chudobu; odkiaľ prišla? kam chcela ísť? Zaiste prechladla sa alebo ukonala, a od toho onemocnela. — „Chudobné neznáme dievčatko, zanesme ho na obecný dom“, hovorili nektori.

„Nieže“, volal jeden uprimný hlas a všetko odstupovalo úctyplne na stranu. Jedna mladá, vznešená pani, majiteľka tamejšieho pánsťva pristúpila, a pohnutá milým oblyčajom si

rôtky, rozkázala si ju k sebe dať do koča a uháňala k svojemu zámku. Tu uložila ju do posteľe a dala jej niekoľko posilňujúcich kvapôk. — O nedlho na to otvorila Aloysinka svoje pekné, na podiv veľké očka a pozorovala okolo seba tú nikdy nevidanú nádheru a slávu. Kvetiny na stenách, kvetiny na dlážke, zlaté zrkadlá a drahocenné obrazy, zlaté rybky, ktoré si v jednom veľkom sklennom nádrži veselo plávaly; veľké, širokolisté rastliny v malovaných kvetníkoch, barvistých ptákov, ktorí si v lesklých klietkach poskakovali — „istotne som už v nebi!“ šeptala Aloysinka šťastlivá a dvíhala hlávku na hor; tu zohla sa k nej vysoká postava krásnej, cudzej panej. Ach, tak milá, tak dobrotivá musela byť, lebo naša milá sirôtka celkom smeľe pýtala sa jej: „Som v nebi, a kde je moja mama?“ Hneď bolo všetko jasné; hrábenka uhádla to sladké tajomstvo a nevyslovne bola dojatá tou túžbou, ktorá toto dobré dieťa tak ďaleko hnala, že vybralo sa hľadať svoju matku.

„Buď len ticho, srdce moje“, kojila sirôtku hrábenka, „a spi včel, zajtra pôjdeme spolu k mame.“

Uradostená, s nebeským úsmevom chopila krásnu ruku svojej dobroditeľky, pritisla na srdce svoje, bozkávala ju, hrala sa s ňou až tak pomalu zaspala.

Aloysinke snívalo sa, že stojí pri nej postava svetlá, jasná, anjel v odeve sňahobielom a volá ju menom. —

„Poď Aloysinka, poď, ideme k milému Pánu Bohu do neba.“

Razom našli sa obá na úzkej, trudnej ceste; hadi lazily sýkajúc kol kolom a jazýčkovaly žiadostive po počestných, prepasti zývave otváraly sa, divé vody hrčaly skalami na dol do čiernych, bezedných hlbín. Trnie zo všetkých strán, ktoré driapalo šatstvo a pchalo nohy, ruky mimoidúcich, všade len prekážky; divé zvery ručaly, v povetří naháňaly sa čierne mračná, blesky križily sa, hrom rachotil. Aloysinka skríkla strachom.

„Kde sme?“ plakala a tiskla sa úzkostlive k postave anjela.

„To je cesta do neba, dieťa moje“, vetil anjel. „V tomto vidíš život zemský s jeho mnohonásobnými búrkami a nebezpečenstvami, s jeho pokušeniami a potrebami.“

„I mama moja išla tadeto?“

„Ano, drahá moja, všetci musia ísť tadeto, ktorí k Pánu Bohu dostať sa chcú; tá druhá cesta, ktorá ku zkáze vedie, je široká a pekná a príjemná, ale koniec jej je peklo.“

„Chodia všetci dobrí ľudia touto škaredou cestou?“ dopytovala sa znovu ustrašená malučká.

„Všetci, dieťa moje, len ty malunké novo-

narodzeniatka nie, ktoré vo svojej krstnej nevinnosti k Pánu Bohu hneď môžu a ktoré jejich sv. anjeli strážcovia sami pres všetky tyto nebezpečenstvá do neba zanesú.“

Aloysinka ešte len teraz spozorovala pútnikov, ktorí touto do neba vedúcou cestou sa brali. Väčšina z nich niesli ťažké, veľké kríže sebou a mnohí vzdychali pod svojou farchou, dokud zase iní so svojimi krížami veselo kráčali na pred; títo ale i skorej došli k cieľu. — Videla nemocných a biednych, zmrzáčených a plačúcich, a anjel jej vysvetľoval: „To sú tí, o ktorých stojí v písme: blahoslavení smutní, lebo oni potešení budú.“ — Bohatých videla málo, ale predsa, sprevádzaných zástupom chudobných, ktorých žehnanie ich viedly.

„To sú milosrdní, dieťa moje, a chudobní duchom“, pokračoval anjel, „i tým je zaslúbené kráľovstvo nebeské.“ Naraz spozorovala Aloysinka celkom pri sebe toho staručkého žobráka z lesa, jeho zrak svietil jej radostne oproti a ďakoval jej opätne za tú trošku vody a za ten zlatník, ktorý mu bola zanechala. Nevyslovné vytrženie zaujalo srdce našej sirotky pri tomto vďakovčení. Pútnici kráčali všetci uprostred modlitieb, utrpení a snášaní, však ale smelo cez broziace jim nebezpečenstvá cestou príkrou, kamenistou k nebesiam.

Okamihom vyjasní sa obraz; krásna kve-

tná zahrada sa zjaví, spev ptákov, krása a sláva, kam len oko patri.

Dorazili pred bránu nebies. Jako z tisíc diamantov svieti to všetko, zlatá žiara skveje sa vôkol, oblažujúce zvuky a sladké hlasy dorážajú k uchu. — Blahoslavení spievajú „hosanna“ pred Bäránkom Božím. Obdivujúc, padne Aloysinka na kolená a sopne ruky v nevymluvnej modlitbe. Potom obráti sa k anjelovi s otázkou: „Som už včul v nebi? Nuž ale kde je moja mama?“

„Miláčok môj! duša moja!“ volá jeden dobre známy hlas, a jakoby lupina spadne našej malúčkej z očí, ona poznáva v tom anjelovi, ktorý ju viedol, svoju dobrú, sladkú mamičku. —

Známa nám už vznešená pani a lekár stoja zarmútení u postele dievčatka. Spánok jej je nespokojný, kvapne bije tepna a ťažký nepravidelný dech dvíha ty malé nádra — nemocná nastrašená skrikne — rúčky sa jej trasú, jako by nečo ohyzdného odvrátiť chcely, — na to jasný, — svetlý pokoj rozprestre sa po jej milých tahoch. — Aloysinka sa usmieva, utešene, jako biela ružička leží — tíško oslávená — perny sa hýbu, šeptajú — výraz neopísateľnej slasti zrkadlí sa na jej nevinnosti plnom obličaji — ešte jeden jediný, krátky dech — srdce prestáva biť — a je po všetkom. —

„Naša maľučká je mrtvá“, hovorí lekár hrábenke; táto ale pobozká to mramorobladé čielko, prežehná ho znakom sv. kríža a dojatá vetí: „Aloysinka je v nebi u svojej mamušky.“

Dedictvo po matke.

Podľa francúzskeho voľne.

Z tajuplného lona roku 1830. vysadly opäť zkazonosné mračná novej zbúry na jasnú oblohu Francúzska. Prastaré panstvo Bourbonských bolo zvrhnuté a Ludovit Filip, občan-kráľ dostal sa na trón. Krvavé udalosti, ktoré z takého násilného povstania a hrozného nepokoja vnútorného sa rodia, nezvykly stávať sa bez toho, žeby neoškodily životné pomery početných rodín, ba žeby jich zcela na nivoč neprivedly.

Všetko, čo starý dom panovnícky k sebe pútal, čo vznešenú čnosť vernosti k nemu zachovalo, všetko to prinútené bolo s krvácajúcim srdcom opustiť svätú pôdu otčiny a oblažujúci krb milej rodiny svojej, alebo pri rozdávaní rozličných úradov a hodností bez všetkej nádeje bolo preminuto.

Není teda divu, že vo Francúzsku koniec r. 1830. nie málo rodín v najhlbšej prepasti svrchovanej biedy pohrúžených zastihol, ktoré

ešte na začiatku tohože roku radosti pohodlného dobrobytu bezstarostne požívaly a preto o smutných následkoch nenádalého prevratu ani pomyslenia nemaly.

* * *

Rok 1830. už už klesal v hrob, keď vo veľkolepom stavaní jedného parížskeho predmestia jedna velice chudobná avšak nábožná žena o najvážnejších okamženiach života s pokojnou myslou rozmýšľajúc, k smrti sa chystala. Vonku dul studený vetor; — najneprijemnejšie počasie ovládlo prírodu. — Na najvyššom poschodí spomenutého staviska je chatrná izbietka, dopukaná, pustá, bez potrebného náradia, — a tam na holej, tvrdej posteli, len kusami obnosených šiat prikrytá, leží trpiaca žena. Niet, kto by jej pomocou prispel; niet, kto by jej núdzu zahnal! — Vedľa nemocnej sedí jej jediný, sotva šestnásť ročný synček, a tomu z upretých na milovanú matku očí horké slzy tlačí bôľ srdečný.

Svedka smutného zjavu tohoto tým bolestnej dotkne sa kriklavosť tejto biedy, keď mu poviem, že obyvatelia chatrného bytu tohoto tešievali sa nekdy krásnym a blaženým dňom života. Lež tak sme my s tým zemským blahom našim! Na veľmi tenkej a slabunkej niti visí ono; len trochu sa ho treba dotknúť, aby

sme to, čo svet šťastím menuje, spatrili v rumoch. Hľa, týchto ubohých ešte pred niekoľko mesiacmi usmievavé šťastie na nežných, sladkých ramenách svojich nosilo. — A včul' jich i tí opustili a zapomenli, ktorých oni predtým dobrodeniami obsýpali; — jakoby jich ani neznali, na krásnu a svätú povinnosť vďačnosti ani nepomysliac. A prečo to?

Lebo politická búrka r. 1830. na všetky strany drahej vlasti úžasné pustošenia vyvádžala a zemský blahobyť, ktorý tak mnohí i za našich časov takmer zbožňujú, pominul jako sen.

Otec tejto malej rodiny za časov zvrhutej vlády zastával úrad dôstojný, ale že vznešenú čnosť vernosti nad všetky krivdy, ktoré mu bolo trpeť, viac sebe vážil a čisté zlato útleho svedomia svojeho zastávaním neprávne prijatého úradu zakaliť za hriech pokladal: zne-nadála pozbavený bol úradu, ktorý tak svedomite konal.

Svojeho jedináčka, na ktorého dobrí rodičia celú lásku svoju prenášali, v ktorom aj všemožné nádeje celým právom skladali, — lebo bol dieťa nadané a k tomu dobré, poslušné a usilovné — vychovávali čo najstarostlivejšej. Ponevác ale žili stavu svojmu prístojne, ba kde tu i nádherne, nuž jich príjmy tak tak že stačily na výdanky, jako to žiaľbohu nielen u vy-

sokých úradníkov, ale i u remeselníkov, roľníkov a vôbec u ľudu vídať, že totiž každý groš ťažko prichádza, ľahko odchádza, na nenadále potreby a staré kolená nič sa neodkladá a dôchodku nikde nepribýva.

Verného úradníka vypovedanej rodiny kráľovskej, ktorý znenadála upadol do biedy najväčšej, ovládla nevoľa, a tupý bôľ nad trápnyim nedostatkom ani na okamženie nevychádzal zo srdca jeho; konečne rozlúčil sa so životom, v ktorom sa sklamal. Ovdovelej matke a nezapotrebnému synovi zostalo po otcovi kromé dobrého mena iba tej mnoho biedy a psoty.

Movitý majetok a čo ešte drahocennejšieho mali, za čas nemoci otcovej všetko dostalo sa znenáhla do záložne, odkiaľ nikdy vymenené nebolo. Slabá matka v pečlivom a láskyplnom opatrovaní milovaného manžela svojeho celkom sa umorila, tak že hrobár o nedlho i pre ňu vykopal hrob, do ktorého ju položili.

Len čo mrtvé telo manžela z najvyššieho poschodia sniesli a na hrobitove pohrobili, ihneď zaujala zo síl úplne vyčerpaná vdova sama toľ uprázdnenú posteľ, hľadajúc potechu v nábožnej nádeji, že o nedlho s manželom, ktorého tak vrúčne milovala, zase sa spojí v oných lúbežných končinách vlasti pravej, kde Boh svätými sväzky lásky nebeskej opäť sväzuje všetky nábožné duše, ktoré krutá ruka smrti bola rozlúčila.

Lež dvojjo lákalo k sebe cituplné, útle srdce nemocnej matky; život i smrť; a volba nebola ľahká. Pred jej očima jednák vznášal sa náhrobník, z ktorého sladko znel hlas milovaného manžela, volajúceho ju do vlasti pokoja a odpočinku večného; jednák škrela sa hlboká prepasť, do ktorej mládež i za našich časov za lichotivými hlasy zkazených vrstovníkov alebo iných bezbožných zvodcov na zlomkrk sa vrhá. „Kto vie“, myslí si ubohá nemocná, „nepohltneli táto prepasť i neskúseného synáčka mojeho, keď po mojej smrti nebude mať pomocnej ruky, ktorá by ho v boji proti pokušeniam spravovala i podporovala a bezpečnou cestou za prepasť previedla!“ A to ju od včasnej smrti odstrašovalo. Takéto myšlienky boly by bez pochyby usuzovaly srdce utrápenej vdovy, ale náboženstvo posilňovalo ju hojnou útechou. Do pravého krestanského srdca položil Pán Boh nepremožnú silu, ktorou pokorný trpiteľ i najprudkejšie útoky bolestí ľudských k nemalému zahanbeniu myslí pyšných odrážať vládze; túto silu vedela naša nemocná vo všetkých pomeroch života zavše zachovať a bez ujmy zachrániť.

Nábožná vdova neistá, jaký koniec vezme jej dlhotrvajúca nemoc, složila všetku dôveru a nádej svoju do bezpečných rúk vzývania hodnej prozreteľnosti božskej. „Pane, buď vôľa tvoja!“ znelo z hlbín srdca a podivná spokoje-

nosť zračila sa z bľadej tvári a hovorila z každého jej slova, tak že z nej dostávalo sa čím ďalej tým viacej i do skormúteného srdca synáčkovho. Tomu tá uspokojenosť skoré vyzdravenie milovanej matky znamenala. Začal ufať.

Avšak počaté nádeje v zotavenie sa matky nedošly naplnenia. Lúč, ktorý z mdlých očí nemocnej matky odrážal sa, z ktorého mladík na jej blízke vyzdravenie uzavieral, bol iba oným svetlom duchovným, ktoré dušu pri lámaní pút pozemských ožiaruje, podobný svetlu dohárajúceho kahanca, ktoré prv než by celkom zhaslo, ešte raz — naposledy jakoby sobranou silou vzplane, by potom nastala tina veľiká.

Utrpenia nemocnej zo dňa na deň pribývalo; ale jej krásna duša nič netratilá z nábožnej tichosti svojej, ačpráve jej umorené, všetkých síl zbavené telo podobalo sa už stromu, ktorý silnou povíchrinou zlomený, ide sa vyvaliť.

Mladík náš navzdor všetkému tomu ani včul neprestával ufať vo vyzdravenie milovanej matky. Horko plakával u jej postele, nie že jej poslednia hodinka už odbije, to si on nepredstavoval; ani že mu príde navždy rozlúčiť sa s predmetom lásky svojej, na to on ani pomyslenia nemal. Plakal, horekoval utrápený mladík, preto že pre veľikú biedu, v ktorej sa nachádzal, ani ty najsladšie povinnosti, ktoré dieťatu pravá láska k trpiacej matke nakladá, plniť ne-

môže. Pomyslenie na toto žalostné postavenie svoje, to bolo prameňom, z ktorého jeho slzy neprestajne sa prúdily.

Matka zahrúžila sa do iných myšlienok, jej slzy z cela iného prameňa pochádzaly. Cítila ona dobre, že sila životná opustila už jej údy, preto vážnejšej než kto iný dala sa rozmyšľať o tej najdôležitejšej ceste, ktorou každý z nás skôr neskôr brať sa musí. — Za dobrú chvíľu ani nezpustila oči z obrazu Ukrižovaného a bl. Rodičky Božej, ktorý nad jej posteľou visel. Konečne zostúpila z oných žiarou slávy zaplavených krajov duchovných, v ktoré ju perute svätého rozjímania boly zanesly a uprúc slabý zrak svoj na uplakanú tvár milovaného dieťaťa, takto ho tichunkým hlasom osloví:

„Alfonzko, koľko je hodín?“

„Priam 12. odbila, drahá maminko!“ odpovedal s nemou trpkosťou mladík.

„Dobre; o tomto čase riadne doma býva. Zajdi, synu môj, k pánu farárovi a popros ho úctive, by čím skôr ráčil prísť ku mne.“

Alfonz poslúchol bez toho, že by táto žiadosť matkina vzbudila nejaké obavy v srdci jeho. Po malej chvíli navrátil sa i so služobníkom Pána.

Farár poznajúc nebezpečný, základné obavy vzbudzujúci stav matky Alfonzovej a presvedčený súc, že tu pomoc ľudská už nič neprospeje, hľadel čím skôr a najlepšej upotrebiť

oné vyššie prostriedky, ktoré ačpráve slabému telu uzdravenie alebo ulahčenie nievždycky prinášajú, predsa pokaždé aspoň dušu posilňujú, aby vládala povzniesť sa k Bohu, k poslednému cieľu určenia svojého, pre oné čisté rúcho nevinnosti, bez ktorého nikto nevchádza do brány nebeskej. Spasiteľné myšlienky kňazove srovnávaly sa utešenou shodou s myšlienkami nemocnej, ktorá obsiahnuc milosť rozhrešenia kňazského a prijímúc sviatosti umierajúcich, chlebom anjelským posilnila sa na dlhú cestu do večnosti.

Alfonza včul už nebolo tajno, čo sa s jeho matkou deje; smutná budúcnosť, ktorá sa očiam jeho objavila, naplnila ho hrúzou a on rozplakal sa žalostne, pretože videl, že ho nádej vo vyzdravenie matkino sklamala. Bolesť, veľiká bolesť ovládala srdce jeho a ani potešiteľné slová odchádzajúceho duchovného otca neboly v stave ulahčiť jeho žiaľu. Jakmile zostal s matkou samotný, vrhol sa u hlavy postele na kolená, a chopiac studenú ruku k smrti pracujúcej matky obsypal ju vrelymi bozkami a skropil horkými slzami. A vtedy dve ťažké slzy sperlily sa i v zhasínajúcich očiach skonávajúcej matky. „Synu môj drahý!“ preriekla potom tichučko, „Pán Boh to tak chce. — Ešte dnes ťa opustím, . . . o hodinu alebo snáď už o niekoľko menšín Dobre ja to cítim, že beh

života mojeho je ukončený, . . . len materinské požehnanie moje môžem ti ešte udeliť, a do ochrany Božej ťa poručiť . . . On ti bude otcom, opustená siroto! — A matkou ti bude táto blahosl. Panna, ktorejžto milostivý obraz na mňa hľadí a v týchto posledných okamihoch žitia útechu mi podáva, ku ktorej som sa tolko, toľkokrát za teba modlila!“ . . .

Slova tyto hlboko dojali útle srdce mladíkovo, ktoré itak div že sa nepuklo od žiaľu a prenikavého plaču jeho. — Dobrá matka po malej, krátkej prestávke soberúc poslednie sily svoje, opäť rečie: „Synu môj! ruka, ktorá nás stíha, je milosrdná, rany, ktoré nám údermi svojimi zavdáva, nosia v sebe balzam ulavujúci Prosím ťa, nikdy nerepci proti Božej ruke tejto. Ja ufám, že nekdý sbierať budeš vzácne ovocie navštívení, ktoré rodičov tvojich stíhaly. Synu môj! zora krajších časov zaskvie sa nekdý na obzore života tvojeho . . . Opusteneho zanechávam ťa tu na bojišti života . . . Nelakaj sa, nádej a viera moja, ktorá je silná jako skala, nedôjde zahanbenia . . . Nebesa zajiste ochraňovať budú sirotu opustenú, a bárs by si bol tu dolu chudobným a nešťastným, vo vlasti zajiste blahoslavených uzreš rodičov svojich, kde chudoba mení sa v slávu a nešťastní prijímajú korunu . . .“

Potom na chvíľu umlknúc, vytiahla zpod

podušky ruženec (páterky) a podala ho synovi. „Keď boháči zomierajú“, pravila ďalej, „zanechávajú nádejplným dietkam svojim peniaze a majetky. Ja nič ti nemôžem poručiť krom sladkej nádeje, že nekdý shledáme sa u Pána Boha. A na istý záloh tejto nádeje príjmi tento sv. ruženec!... Nech ťa upamätáva na dve matky... obe prebývajú v nebesách... Toto je moja nádej... Ruženec ten zachráni srdce tvoje od hriešnych rozkoší a lákadiel sveta falošného, a bude ti kľúčom do raja nebeského... Modli sa ho každý deň na moju pamiatku a ku cti a sláve tých, do ktorýchžto ochrany ťa odovzdávam... Alfonzu, synu môj, prisľúb mi to.“

Alfonz vzal ten svätý záloh, vrúcne pritisol ho k ústam svojim a horko zaplačúc, z hlbín srdca svojeho zvolal: „Ano, ano, drahá matko moja, sľubujem ti a sľub svoj zachovám do poslednieho dýchnutia mojeho.“

„Včul teda príjmi, syn môj drahý, požehnanie moje“, riekla konečne dojata a tichunko matka, „žij blažene, dokúď sa neshliadneme — vo večnosti!..“

Čo tyto slova šeptala, slabunko vinula k sebe hlavu milovaného syna a — bozkajúc naposledy čelo jeho — odobrala sa jej duša k Pánu — k životu lepšiemu.

* * *

Čím vrúcnej a úprimnej milujú nás tí, s ktorými nás úzke pomery svätou páskou lásky spojovaly, tým hlběj a bolestnej cítime žiaľ nad jich smrťou. Alfonz miloval matku svoju láskou najvrúcnejšou, preto i žiaľ jeho nad jej ztratou nemal hraníc. Neborák div že sa nepominul bolesťou, keď videl, že musí odlúčiť sa od tej, od ktorejžto blaženost jeho na zemi závisela. A v tej trúchlivej chvíli, keď hrobár mrtvé telo milovanej matky pod tvrdé hrudy pochoval, srdce opusteného mladíka ten žiaľ už nevládalo uniesť, — hľadelo ho udusiť v desných hlasoch zúfalstva. Ale chvála Bohu, najšli sa šlachetno-myslní občania, ktorí dbajúc na velebný hlas vznešene bijúceho srdca svojeho, smilovali sa nad biedou sebe zanechanej siroty; a tak mladost jeho premohla ty náruživé výbuchy prehroznej bolesti a zúfalstvo odstránilo sa od neho. Po krátkej dobe, potom keď bolavé rany srdca jeho už sa zacelovaly a čierne mrákavy smútku na oblohe mladistvého života jeho už boly sa potrhaly, začal premýšľať, jaký stav by si mal vyvoliť.

Po dlhom premýšľaní len jedna dráha sa mu usmievala, dráha to stavu vojanského, ku ktorému už od malučka nemalú náklonnost cítil. Stav vojanský sa mu i preto najlepšej lúbil,

lebo tu aspoň mohol vyhnúť neprijemným uponižovaniam a opovrhovaniam, z ktorých by inde jeho chudobe dost bolo sa dostávalo. A potom — myslel si — krásne a slavné je slúžiť vlasti a za ňu víťazne zomreť na bojišti; na tom nezáleží, jaká pri vojsku hodnosť vyznačuje človeka. Každý vojak slúži vlasti. Ostatne výchova, ktorej sa mu od starostlivých rodičov dostalo a jeho odhodlaná vôľa, ktorej príčinnivý, vždy vyšších vecí domáhajúci sa duch jeho sily dodával, kázaly mu dúfať, že ho pri vytrvalej usilovnosti a náležitom napínaní síl hodnosť dôstojnícká nemine. — A v skutku, Alfonz obratnosťou a udatnosťou svojou obrátil na seba pozornosť svojich predstavených, takže v triadvadsiatom roku veku jeho videli sme ho už v rovnošate podporučnickej slúžiť vlasti u jedného pluku vojska radového.

Chceme-li i ďalej z blízka pozorovať osud nášeho mladíka, treba nám dať sa na more, plúť do onoho dejepisne chýrneho kraja, ktorému meno Krim, kde si vojsko francúzske v nedávno minulých rokoch nesmrteľné meno vydobylo a najkrajšie, večne zelené vavríny dejepisu vojenského získalo.

Nášmu hrdinovi bolo priam štyriadvadsať rokov, keď súčasťiac sa vo víťazných ťaženiach vojenských na zemi Algirskej, veľkosť a udatnosť národa svojeho v osobe svojej výtečne do-

kázal, tak že na bojišti pri Isly krížom čestnej legie bol vyznamenaný.

Veliká povest vojenskej slávy a hrdinskej udatnosti, ktorej niekoľko rán ešte väčšej úcty dodávalo, sprevádzala ho i do Krimu. V krvavej bitke u Almy, kde každý vojak udatne bojoval, Alfonz predsa uznaný bol za „najhrdinskejšieho“ zo všetkých.

Avšak žiaľbohu, s ustavičným zrastaním vojenských čností a válečnej slávy nezachovávalo rovný krok vzrastanie a sosilovanie sa nábožných citov, ktoré nebohá matka v jeho útlom srdci složila a tak pečlivo i opatrne pestovala. Vojenský život, úradné starosti a obrovská moc nevyhnutných prekážok jich odtiaľ temer zcela vytisly: kdežto nám početné príklady dokazujú, že i vojak môže zostať verný viere svojej v jakýchkoľvek okoličnosťach života. Alfonz poznenáhla zanedbával modlitbu a iné pobožnosti, ktoré nekdy s matkou svojou tak rád konával, a srdce jeho stávalo sa čím ďalej ľahostajnejším naproti dobrému a chladnejším naproti veciam svätým. Dostal sa do spoločnosti neznabohov. Tam vssal do seba nákazlivé povetrie, ktoré dušu jeho morovou ranou, ktorú neverou menujeme, znivočiť hrozilo.

Lež jakokoľvek veľká bola jeho dôvera k spoločníkom, týmto apoštolom nevery, na slub, ktorý milovanej matke svojej učinil, predsa ne-

zabudol. Drahá pamiatka bohabojnej matky ešte vždy najčestnejšie miesto zaujímala vo svätine srdca jeho a dedičstvo po nej jako duch strážca sprevádzalo ho na všetkých cestách jeho. V hĺbinách duše svojej ešte vždy nosil onen tak milý, nad všetko drahší poklad; a v pokojných chvíľkach sladkej samoty prečasto živo vznášala sa pred očima jeho myšlienka, že válečné šťastie a vysokú dôstojnosť, ktorej v službe vojanskej takmer znenadála dosiahol, docela nie sebe lež nebohej matke svojej a ešte jednej, jemu známej veci privlastňovať musí. Vo svätine nadšeného srdca jeho zachránily a pečlivo zachovaly sa nektoré pozostatky svätého náboženstva, ktoré ho k plneniu slubu ustavične pohýňaly. Svoj ruženec sa on i v najneprajnejších okolnostach každý deň modlieval, nie síce vždy z nábožnosti, — najviac zo strachu, aby snád neztratil onoho ducha strážcu, ktorý — jako sa domnieval — cesty života jeho len preto tak šťastne spravuje. Je pravda, že často i sám smial sa tejto svojej obyčaji, hlúpou poverou menujúc modlenie sa sv. ruženca, ale jemu ani toto v plnení slubu nevadilo. Od rokov bol sv. ruženec jeho jedinou pobožnosťou, ktorú ešte konal, a povedzme, že ju ozaj nábožne vykonával; to bola jediná pamiatka, ktorá jemu po nábožnej mysli z veku detinského zostala; div, že mu i tú každý vetrik neodniesol. A dušu

túto vzývania hodná prozretelnosť Božia priam pre svedomité konanie jedinej tejto pobožnosti zachovala na živote. Lebo viera len tam môže zahynúť, kde všetky vonkajšie cvičenia viery zanedbávajú sa: v čiernej duši hriešnika býva po nej veta.

Večer pred krvavou bitkou inkermanskou prišiel Alfonz do stánku svojeho zcela umorený, tak že slabosťou omdlieval; není divu, že ho spánok na postel uložil. — Alfonz si už bol dobre pospal, keď ho zrázu vytrhol zo sna dupot koňa, cválajúceho vedľa šiatra. Bolo to o polnoci. Alfonz zdvihol sa z postele, pretrel si oči, preložil ruky na kríž a pozorne naslúchal, čo by mal znamenať cvalot, ktorý mu spanie pokazil?

Spanie v tábore ustavične podlieha znepokojujúcemu búreniu a rozličným postrašným nepríjemnostam, preto nám to ani není nápadné, že náš hrdina tak pozorne načúva. Opatrnosti nezbyva, zvlášť v tábore. Alfonz si len ani dýchnuť netrúfal, tak načúval za hodnú chvíľu. „Ale nič to“, prehodil konečne v sebe, „bolo sa mi radšej na druhý bok obrátiť a spokojne spať. Včuľ len čo musím ztratený čas doháňať.“ — Zase si ľahol a zakryl sa pláštom; lež ruka, ktorou plášť na seba stahoval, dotkla sa malej veci, ktorá sa vo vrecku plášťa nachádzala. „Ruženec po mojej matke“, riekol k se-

be „Unavenosť ma tlačí, ospalivosť ma poráža . . . Čo si počať? . . . Slovo činí muža, vojak musí byť mužom slova; ja som dal slovo, musím ho i zadržať . . . Pozor . . . Hore sa! . . . Pán sen, za štvrt hodinu budem sa s vami merať, ani s kozákom, abych vás naučil, ako sa pred francúzskym dôstojníkom skladá zbraň.“ Francúzskeho vojína veselá myseľ takto sprevádza až — k smrti.

Po týchto slovách Alfonz chytró vyskočil z postele a sadnúť si na truhelku, v ktorej držal svoje nepatrné ímanie, začal pobožne modliť sa ruženec. Po každom desiatku zastal trochu jakoby na oddych „Zvláštne!“ dumal v sebe, „sen práchol odo mňa a unavenosť, ktorá ešte pred chvílkou na údoch mojich jako centy visela, už tá tam . . . Alebo tuším je tu nečo iného vo veci?! . . Hádám tento ruženec má takú zázračnú moc v sebe? Volakedy som tomu veril . . . Moja matka tomu vždy verilá . . . Neborká, nebohá drahá matka moja! predsa leu neobmedzenú dôveru skladala v modlitbe; a zvlášť keď sebe pred trón Boží dostať sa žiadala, toho dosiahnuť úfala a usilovala sa mocnou pomocou blahoslavenej Panny Marie Čo je lepšie, čo spasiteľnejšie? Nekdajšia silná viera moja a či svrablavosť toho ustavičného pochybovania, v ktorom sa nachádzam? . . . Matka moja zaiste bola lep-

šia, než mravokazná spoločnosť týchto ruháčov, mojich súdruhov . . . Lež ja tu stien lapám a vetor honím . . . To je daromné rozkladanie . . . Pre okamihy odpočinku sú to velice vážne otázky . . . Poďme ďalej . . . “

Gúľočky pátriček zase pomáľu padaly z prstov mladého dôstojníka: ale že by duša jeho bola si sošklivila tú dôležitosť, v mysli jeho vzniklú otázku: „Čo je lepšie?“ — toho tá už vonkoncom nebola schopná.

„A naposledy čo že je múdrejšie?“ rozmyšľal nahlas: „pred veľkým Bohom na kolena padat, jako som to za mlada s takou radosťou za príkladom milovaných rodičov činieval, a na najsladšie radosti života večného myslieť; alebo tak žiť i ďalej jako dosavád, že bych na Stvoriteľa svojho ani nemyslel a ani najmenej nedbal na to, čo ma tam za hrobom čaká? . . . Ale ta sa včul, vy hlúpe myšlienky! . . . Zajtra zas môžete prísť! . . . “

„A prečo nie ešte dnes, pane veliteľu!“ ozval sa známy hlas, ktorý celou dušou dôstojníkovou zatriasol.

„To ste vy, velebný otče?“ zvolal zadivený Alfonz. „Teda ste ma vy počúvali?“

„Počúval, pane veliteľu,“ odpovedal poľní kňaz (vojanský); a s týmto bez okolkov vstúpil do stánu dôstojníkovho a sadol si vedľa neho. „Priam včul odriekal som poslednie mod-

litby cirkevné za nektorých ranených, ktorí na bojišti ležia a k smrti pracujú. Prozretelnosť božská zjavne v tom okamžení doviedla ma k vašemu stánu, keď ste sa o záležitostiach duše svojej hlasite radil, tak že som to ja slyšať musel. Obsah samohovoru vašeho presvedčil ma o tom, že vám osobnosť moja v tejto chvíli potrebná bude a odložiac na stranu všetky ohľady ľudskej, vošiel som k vám.“

„Ďakujem vám za to, velebný otče!“ riekol dôstojník hlasom pohnutým. „Veľmi múdro ste smýšľal a príhodne jednal.“ A podal kňazovi ruku, ktorú tento priateľsky stisol: v tom však i zbadal u dôstojníka ruženec.

„Čo? Vy modlíte sa sv. ruženec? Pane veliteľu, dosiaľ všetci držali vás za najudatnejšieho hrdinu, ale medzi nábožnými nikdy nebolo slyšať vaše meno; to viem.“

„Velebný otče, vaše zpodivenie mňa nijak neprekvapilo... Hľa, s týmto ružencom spojená je rozprávočka; jestli dovolíte, milerád vám ju rozpoviem!“

„Ja vás zas milerád budem počúvať, a hľadať budem hodným stať sa peknej dôvery, ktorou ma poctíte“ — odvetil kňaz uradostnený.

„Práve je tomu triadvadsať rokov, čo za ten celý čas neminulo dňa, že bych nebol pomodlil sa tento ruženec.“

„Je-li možná?“ začudoval sa kňaz.

„Ano, tak je;“ prisvedčoval Alfonz, „a od dvadsiateho roku mojeho je toto bohužiaľ jediná pobožnosť, ktorú som s milosťou Božou v srdci svojom zachovať vládal... na pamiatku drahej matky mojej.“

„Nič nerobí“; tešil ho kňaz. „Milostivý Boh detinskú úctu vašu a oddanosť k milovanej matke zaiste nenechá bez hojnej odmeny.“

Potom dôstojník dal sa do podrobna rozprávať o nerestiplných udalostiach mladosti svojej, o nešťastí nebohého otca a o sladkej matke svojej, jako ju bieda do hrobu vložila: a čím živšej zjavovaly sa duchu jeho oné rozličné a núdzne obrazy detinstva, tým viac dojímaly ony útle srdce jeho, tak že v rozprávaní viackrát slzy si utierať a pre veľké pohnutie srdca svojho reč svoju pretrhovať musel. A kde-že by aj nie! Alfonz tajné zátvory srdca svojho ešte nikdy tak neroztvoril a úzsku súvislosť medzi rozličnými skúsenosťami života svojeho teprv včul shliadol v čistom svetle. Zo srdca jeho zpadol ťažký kameň a on voľnej začal dýchať. Rozprávku svoju dohovoril. Dojatý kňaz podal mu dôverne pravicu a riekol: „A vy, drahý priatelu môj, ešte i včul myslíte na zajtra odložiť rozlúštenie veľkej a dôležitej otázky, ktorou ste sa pred hodinou zanášal?“

„Nie,“ odvetil určite dôstojník, „tá dôležitá otázka musí byť čím skôr rozriešená.“

„Jako a jakým spôsobom?“ tázal sa zvedave kňaz.

„Tak jako to prozretelnosť božská žiada, ktorá všetko múdre usporadujúc, vás v tejto hodine ku mne poslať ráčila. Vy ste tu, aby ste mi pomohol splniť slová drahej matky mojej. Dedičstvo po nej nesmie sa minúť svätého cieľa svojeho; keďže bol kľúč raja nebeského už tak dlho v rukách mojich, či nemal bych hľadať na každý spôsob vyhnúť hrúze nikdy nezhasiteľného ohňa pekelného? Otče! Ja sa chcem zpovedať.“

Slovo Alfonzovo znelo tak určite, tak vážne jako na bojišti slovo veliteľovo; a bez všetkého pomeškania vrhnúc sa k nohám slúžobníka Božieho skrušeným srdcom sa zpovedal . . . Keď ho po chvíli rozhrešenie kňazské s Bohom smerilo, naplnilo sa srdce jeho onou sladkou útechou náboženstva, ktorá nekdy detský vek jeho tak blaženým činila Kňaz a vojak objali sa s najčistejšou vrúcnosťou lásky, plačúc od radosti.

„Hľa, jak bohaté dedičstvo zanechala vám vaša nábožná matka!“ riekol kňaz na rozlučnú. „Priateľu môj, slavnú Kráľovnu nebies nikdy neprosíme na darmo o pomoc Hľa, toto je opäť nový dôkaz a najkrásnejší výsledok úprimnej dôvery, v Panne Marii složenej; lebo sluha Marie nikdy nezahyne. Preto máme my

v tak velikej úcte sv. ruženec na večnú pamiatku nábožných matiek.

„Včul už môžu prísť ohnivé pumy a jako dažď padať granáty vzteklého nepriateľa“ — dodal oduševnene Alfonz, „list sprievodný, život môj zabezpečujúci, je podpísaný . . . Preukážem sa kľúčom raja nebeského ; a silne dúfam, že tam hore, vo vlasti blahoslavených, po ňom ma poznajú . . . Vďaka vám, velebný otče, zdravstvujte.“

Alfonz strávil ostatok noci vo vrúcnych modlitbách; city radosti a vďačnosti prenikly nevinnú dušu jeho novým životom, tak že už viac ani odpočinku nočného nepotreboval.

* * *

Ráno skvelo sa ohnivé slnce nad Inkermannom neobyčajnou žiarou a veľkolepostou, aby bolo očitým svedkom onoho neobyčajne krvavého divadla, ktoré sa tam po malej chvíli odhrávalo Poľné trúby zo všetch strán strašlive zajačaly boj nastal Francúzske vojsko dobylo skvelého víťazstva, ale stálo to potoky vernej krvi I Alfonz bol tam a nikdy viac nevrátil sa odtiaľ Najšli ho medzi tými, ktorí tu za slávu vlasti životy položili; v pravici svojej ešte i vtedy krčovite

držal šablu, ktorejž rúčku (rukoveť) tak krásne otáčalo to jeho predrahé dedičstvo po matke — jednoduchý ruženec

Cesty milosti Božej.

V jednej malej slovenskej dedinke prebýval v chatrnom; ale čistom a dobre sporiadanom domku kadlec, ktorý bol pre svoju statočnosť, pobožnosť a príkladný život od jedného každého vysoko ctený a vážený. Bol chudobný a preto núdza často navštívila jeho prístrešok, často nedostávalo sa mu ani len toho každodenného chlebička. Však ale on a jeho vo všetkom mu rovná manželka, predsa nikdy nezúfali, lež skladajúc pevnú dôveru v Boha, velebili nekonečnú Prozreteľnosť Jeho, a tak zachovali vždy, spojac modlitbu s prácou, pokojnosť srdca svojho. Stav jejich nebol by býval tak ťažkým, keďby jim od Boha dvojo detí k výchove svereno nebolo bývalo a keďby oni naproti týmto tak prísne rodičovské povinnosti svoje neboli plnili. Ale dobre vediac oceniť dôležitosť pokladu toho, ktorý jim Boh k opatrovaniu sveril, všemožne sa vynasnažili, aby dietkam svojim dobrú výchovu dať a jim tak po smrti svojej vznešenejšie poklady ako zemské statky, poklady totižto bázne Božej a krestanských

čností zanechať mohli. Často klačovali spolu pred obrazom Rodičky Božej a vrelé slzy vylievajúc, srdečné prosby vysielali k nebesám, aby dobrotivý Pán Boh chránil a požehnával dietky jejich, ktoré na tento čas v susednom meste školy navštívovaly.

Jednomu zo synčokov bolo Jane, druhému Michale. Ján, verný obraz svojich rodičov, prechovával k nim nevyslovnú lásku a svojou poddanosťou, pobožnosťou a hlbokou úctou k veciam náboženským oprávňoval jich k nádejam krásnym. Michal ale od maľučkosti zpurným sa ukazujúc, bol ducha nesvedenejšieho a povahy prudšej, prečo mnohoráz rodičom svojim žiaľ a smutok spôsobil. Pre vzdialenosť mesta, v ktorom do školy chodili, navracovali sa každý týdeň len raz do domu otcovského, čomu ale Michal pod všelijakými zábarkami rád vyhýbal, a kedy len možná bolo, vždy Janka samého domov ísť nechal, lebo sa v meste, kde očiam rodičov ušiel, volnejším cítil. Zlí spoločníci doniesli ho o všetky čnosti, ktoré mu láska rodičovská v srdce zaštepila, škole, kedy len môhol, vyhýbal, modlitbu opúšťal a konečne zostal docela roztopašným chasníkom. Starostliví rodičia, ktorí s tým najlepším príkladom dietkam svojim predchádzali, nemohli sa dost nadiviť, spozierajúc nesvedenosť syna svojho. V jich dome nepanoval nikdy hnev, roztržky, ne-

svornosť, nikdá nebolo počut z úst jejich špatného a bohorúhavého slova a chyby tieto sa predsa v strašnej miere na synovi jejich ukazovali. Pátrali následkom toho po príčinách nakazenosti tejto, až sa konečne od Janka dozvedeli, ako si Michal v neprítomnosti jejich počína. Ihneď chopili sa prosriedkov ľaskyplných i prísnych, aby synka svojho za včasu na lepšiu cestu napravili. Napomínali, prosili ho, trestali a karhali pri každej príležitosti na ňom všetko, čo bolo zlé. Ale marné. Srdce krutohlavého Michala zanevrelo nekonečnou nevávisťou proti Jankovi, ktorému všetky ty neprijemnosti svoje pripisoval a na ktorom sa preto pomstif hľadel. Ubohí rodičia nevediac si s ním rady, zdržali ho konečne i zo školy, aby sa ešte viac neskazil.

Otec ťažkou a ustavičnou prácou už i tak dost zodraný, následkom nesvedenieho chovania sa Michalovho vždy viac a viac zhradnul, až aj postonávať a poliehovať začal. Bola-li do včulka bieda v dome, nastala teraz mnohom väčšia. On už pracovať nemohol a slabé ruky manželkine nestačily. Utrápenej matke nepozostávalo nič inšieho, než aj milovaného Janka svojho doma pridržať, aby jej pri vyhľadávaní výživy napomocný bol. Jej návodom priučil sa Janko dost skoro remeslu otcovmu a tak predsa aspoň kedy tedy dopomohol rodičom ku

grošu. Michal ale, ktorému len to bolo uložené, aby dom trocha roždím z blízkyh hôr zaopatril, ani na to nebol, lež hnilostou svojou rodičov až k smrti zarmucoval. Často túlal sa celý deň a na večer predsa dostavil sa bez dreva. Jak pracoval, tak býval aj odmenený; matka ho vtedy posielala k večeri ta, kde deň zabíjal. Tresty tieto zlosť a nenávisť jeho proti bratovi iba vždy viac a viac zväčšovali a preto mu vždy vyhrážal a úklady strojil.

Stav otcov medzitým postupne sa shoršoval, smrť bola na blízku. Nepodarenosť synova ho sožierala — i o nedlho sožrala. Zraky svoje ustavične obracal k nebesám, prosiac Pána Boha, aby poprial milosti jeho synovi opustiť chodníky neprávosti a vrátiť sa na cestu čnosti. Jedného dňa, keď už cítil, že volá ho hrob, zavolať si obidvoch synov k posteli a slovil: „Milé dietky! Len niekoľko hodín, snáď minút máte ma medzi živími. Pán Boh volá dušu moju k sebe, zem čaká na telo moje. Prv ale, než opustím vás, príjmite moje otcovské, ostatné napomenutie. Milujte sa vospolok, nespúšťajte sa nikdy Pána Boha, a buďte poddaní matke svojej, podporujúc ju v jej starobe mladými rukami svojimi. Nezapomínajte nikdy na to, že sme my rodičia vaši, mnohé trpké dni pre vás mali, že sme sebe samým ten kúštok chleba od úst odtrhali, aby sme ho vám podať,

vás vychovať mohli. Ty Janko, kráčaj len dial na započatej ceste a budeš šťastlivým. Keď ale na tvoju budúcnosť pomyslí Michale, hrozna predtucha sviera bôlnym srdcom mojim; lebo často a mnohokrát si ma zarmútil, prečasto si ma obrazil, nuž ale odpusť a milostivý ti buď Boh a obráť kroky tvoje na lepšiu cestu.“ Dohovoril; slzy zalialy mu oči a za dlhší čas ležal jakoby bez seba. Predsa však ešte raz sobral všetky sily svoje a namáhavé sa tázal: „Michale! sľubuješ mi polepšenie?“ Michal svia-točným okamžením týmto a hrobovou tichosťou, ktorá vôkol panovala dojatý, vrhol sa na kolená pred otcom svojim a so slzami v očiach sľúbil polepšenie. Otec prehovoril viac nemohúc, iba pokynutím ruky udelil plačúcim synom svojim posledné požehnanie a bolestne pohliadnuc na omdlievajúcu manželku svoju, opustil neblahý svet tento. Usedavý plač a nárek rozliehal sa izbou a s týmto sprevodili otca i do hrobu.

Výdavky pohrābné uvrhly ubohú rodinu ešte do biednejšieho stavu, než bol predošlý. Strápená vdova vynaložila všetky sily svoje, aby sa aspoň chatrne so svojimi synmi vyžiť mohla. Pozdávalo sa, že sa Michal trochu napravil; toto napravenie ale nebolo uprimné, lež viac vynútené, aby matku svoju ešte väčšmi nezarmucoval. Často vybuchla z neho zlosť a zastaralá nenávisť oproti bratovi, ktorá aj včul

nový pokrm nachádzala v tom, že matka viac milovala Janka, než jeho, a to z tej jednoduchej príčiny, pokiaľ toho Janko pre svoju spôsobilosť, mravnosť a starostlivé o ňu pečovanie aj zasluhoval. Starosť, ťažké práce, trúchlenie za manželom a bieda podryly dosť skoro zdravie ubohej vdovy. Deň po dni ubývaly jej sily, chrádla na vidom očí až konečne — pošla za manželom. Pán Boh smiloval sa nad ňou a povolal ju k sebe.

Po smrti matkinej stal sa Ján nepotešiteľným. Každodenne chodieval k hrobom rodičov svojich pomodliť, vyplakať sa a hľadať úlevy bólu svojmu. Tu na hrobch rodičov svojich snievaval najradšej sny vďačnosti, z ktorých ho len kedy tedy záдумčivý spev v blízkom kroví ohlasujúceho sa slávika vytrhol.

Docela protivný dojem spravila smrť matky na Michala. Ešte len teraz cítil sa byť slobodným; zmizly mu všetky prekážky, jarmo, ktoré s toľkou nevoľou niesť musel, bolo zvržené, úzdy, ktorými bol držaný, uvoľnené. Udusené na čas náruživosti vybuchli včul z neho s tým väčšou prudkosťou jako zhubný, zkázonosný plameň. Vrhnuť sa na chatrnú pozostalosť rodičovskú, mrhal ju, a zabudnúť na daný umierajúcemu otcovi slub, stal sa najväčším nešlechovníkom. Krátky čas prebehol a nebolo na celom okolí zkaženejšieho chasníka nad Mi-

chala. Marné byly prosby a hrozby Jankove — ony ešte väčšiu nenávisť v srdci jeho vzbudzovaly. Obžerstvo, chlipnosť a záhalka vyčerpaly dost skoro mešec jeho.

Jedného dňa, keď už peniažky vylietaly a požičky nedostal a on predsa lumpačiť chce, drzým spôsobom udrel na pokojamilovného a schránlivého Janka, žiadajúc od neho peniaze. Tento zdráhal sa vyhovieť žiadosti jeho a úpenlive ho prosil, aby upustil od dosavádneho rozpustilého živobytia svojho a že keď vstúpi do seba, milerád ho bude podporovať, ináč ale nechce byť účastným neprávostí jeho.

„Nič mi teda nedáš, nepomôžeš mi?“ zareval Michal a nádvakám, výhražkám, hrešeniu, kliatu ani konca kraja nebolo. Len tak sypala sa zlosť z neho.

Janko tichým hlasom vyzval ho, aby prestal a neubližoval mu. Tento ale jako ľutá šelma hodil sa na slabšieho Janka, o zem ho udrel, skočil mu na prsia, skákal po ňom a moril, tlkol ho, kým len známku života v ňom badal. Ustá sa mu penily, oči iskrily a vidiac, že sa brat jeho už ani nehýbe, vyrútil sa von z chalupy a pádil, jakoby zlým duchom posadlý, preč, kam ho nohy niesly. —

* * *

Noc bola, keď sa Janko jakoby z tvrdého sna prebudil. Čerstvý, otvorenými dvermi fúka-

júci vetrik ho prebral. Bladá tvár mesiaca osvecovala tmavú chýžku jeho. Bol dotlčený, doranený na celom tele natolko, že sa sotvy hnúť mohol. No duch premohol telo, obrátil sa hore znak, uprel oči k nebesám a celým srdcom ďakoval dobrému Pánu Bohu, že mu aspoň život zachovať ráčil. Modlil sa i za bratra svojho a prosil, aby mu skutok tento odpustil, srdce jeho k dobrému naklonil a plameň náruživosti v ňom zahasil.

Následkom utrpených rán prinútený bol Janko hodne dlho poležať si, avšak zotavil sa tak, že remeslo svoje zase provodzovať mohol. Bol-li statočný otec jeho od spoluobčanov svojich ctený a vážený, bol to zaiste i Janko, lebo toho v plnej miere pre svoju neúhonnosť, svedomitosť a usilovnosť zasluhoval. O bratovi svojom dlhé roky nič nepočul a tak žil pokojne v práci. Boh mu zjavne pomáhal a práce jeho hojne požehnával, tak že v krátkom čase videl svoj po rodičoch zdedený statočok sdvojnásobnený. A ponevác takto už i niekoho druhého vyživiti mohol a pomoci vo všeličom potreboval, zahladel sa do jednej čnostnej devenky, pojal ju za manželku a ona mu povždy v radostach — v žalostach čo verná spoločnica účinnive stála po boku.

Obrátme na chvíľu zraky svoje inam.

Neďaleko dediny, ktorá je javištom povesti

našej, tiahne sa dlhé pásмо velikánskych vrchov, jíchž malebné skupenia pôvabnosťou svojou čarokrásny obraz poskytujú oku ľudskému. Ďaleko široko, kam len zrakom zasiahnúť možno, rozprestierajú sa vrchy tyto, ktoré jednotlivými končiarimi a homolami svojimi sklepenia nebies dosahovať sa pozdávajú. Jedine rýchlonohý kamzík, alebo iná divá zver premerala dosiaľ, oné miesta hôr týchto, do ktorých sa ľudská noha ešte neopovážila, lebo vadí jej na mnohých miestach nepriechodné krovie, inde zase strašia ju prepasti. Tu pnú sa k nebesám ohromné skaly a bralá, tam zas stránim prudký potok hučí, a iba miestami pretrhujú utešené kvietim posiate doliny jako ľúbne zahradu divokú rozmanitosť túto.

Jedným ale miestom hôr týchto vede predsa prekliessená cesta. Kráčajme po nej. Z oboch strán strmia nad nami jakoby múry hradné vysoké skaly, inde zas husto obriastnuté pahorky. Nič tu nepočuť, iba sviatočné šumenie s listím stromov pohrávajúceho sa vetra, iba potratené hlasy a šusty vyhnatej a prestrašenej zvery. Čím diaľ kráčame, tým viac pozorujeme, že hora riedne, až sa zrakom našim objaví utešená dolinka. U prostred tejto dvíha malý kostolíček štihlú väžičku svoju, jejž zvončok čistým a jemným zvukom zve pútnikov k sebe. Kostolíček tento honosí sa zázračným obrazom

bl. Panny Marie, u nehož od dávnych vekov mnohé pobožné a utrápené duše útechu hľadaly a nalezaly.

Nedávno pred tým časom, v ktorom sa povest naša pohybuje, navštivovali mnohé davy ľudstva chrám tento, včul ale už púte tyto zanikať počaly pre nebezpečnosť, ktorá pútnikov v horách potkávala. Jednotlivci nikdá sami túto cestu nepodujímali, lebo jakýsi zlosyn prevodzoval tu ohavné remeslo svoje a do rúk jeho padlé obety imania a života zbavoval. Mnohoráz prišli mu už na stopu, mnohoráz ho prenasledovali, vždy ale marne, lebo o skryši jeho nik nevedel a hlboko do hory vnikat nik sa neopovážil. Kostolíček teda následkom toho pustnul, lebo málo kto ho navštívil okrem starost oň vedúceho starkého pustevníka, ktorý tu Bohu slúžil. Často zvonieva zvončok jemným a prenikavým hlasom svojim, volajúc a vábiac k sebe pútnikov, však ale nadarmo; hlasu jeho odpovedá len štebetavá ozvena a nemotorné hučanie hôr. Starec tam bydliači každodenne premerával cestu horskú, aby nové snád padlé obety zbojstva do najbližšej dediny dodal a pochovať nechal.

Obznámení s miestom týmto, vráťme sa do domu Jankovho. Jako vždy, tak aj včul najdeme ho kráčať cestou prikázania Božieho. Žije remeslu svojmu a príkladom je všetkým. Hneď

v prvých rokoch manželského stavu svojho obdarený bol synáčkom, ktorého nekonečne miloval. Rástol kalavný synček k potešeniu rodičov, rástol jako otec jeho v bázni Božej a oddanosti k príkazom. Ale jako to obyčajne býva, že radosť nasledúva žalosť, tak sa stalo aj tu. Jedináčok upadol do ťažkej nemoci, z ktorej vzdor všetkej pečlivosti rodičovskej a namáhaniu lekárskeho žiadnym spôsobom vyviaznuť nemohol. Chradnul a hynul — k nevyslovnej žalosti rodičov. Tu si spomnel Janko náš na Boha, spomnel si na milostivú Matku Kristovu a vrhnúť sa pred jej obrazom na kolená, úpenlive prosil o život synáčka svojho, učiniať slub, že keď mu synek vyzdravie, podujme púť do blízkych hôr k obrazu bl. Panny, čo by ho to aj život stáť malo. A ajhľa, bl. Panna vyslyšala prosby jeho a darovala život a zdravie synovi jeho. Za krátky čas zotavil sa nemocný úplne.

S povďačným srdcom, bár aj nie bez všetkej úzkostlivosti vychystal sa Janko na púť, aby daný slub vyplnil. Ťažko sa lúčil, srdce mu krvácalo pri opúšťaní domu otcovského, bo jakási trapná predtucha mu privolávala: „Nikdy sa nenavrátiš!“ Premožúť ale všetko, vydal sa na cestu. „Boh vás opatruj!“ odznelo z úst jeho a chvátal za cieľom svojim. Malá rodinka úzkostlivo pozerala za ním — vrátila sa pod prí-

strešie svoje a túžobným zrakom hľadela jeho návratu v ústrety.

* * *

Po spomenutých horách túlal sa od niekoľko rokov istý, v najlepšom veku postavený človek, ktorého divá, husto zarastlá postava každému cestujúcemu postrachom bola. Ohromný kyjak v ruke, dýka a pyštole v opasku, byly odznakmi jeho remesla. Kolkých ozbíjal už nielen o peniaze, ale i o život! Srdce jeho neznalo útleho citu, nie milosrdenstva, ono bolo tvrdšie nad najtvrdší kameň. V deň, keď sa Janko náš na cestu vybral, práve číhal nad dravú zver divejší človek tento, jakoby volakoho do pazúrov svojich dostať a zlosť a prisahanú nenávisť svoju oproti každému človekovi krvou zahasit mohol.

Sedí tam na skale, opretý o svoj krvou zohyzený kyjak, ohnivým okom metajúc po ceste, zdáľiž by niekoho nespatriť. Zrázu vstane, a jako lev, keď pred sebou zhliadne korisť, chystá sa k náhlemu skoku. Prijemné zvuky piesne bijú nám v uši:

„Keď už budem skonávať,

O ráč tenkrát pri mne stáť,

Matko Maria!“

„Matko Maria!“ ozýva sa hlahol po horách. Je to náš Janko; veselo a pevným krokom

stúpa ku predu. Zrázu, prv nežby sa bol nadal, cíti sa byť chytený pevným ramenom.

„Kam ideš?!“ zahrml ozrutná postava zbojníka oproti nemu.

„Putujem k bl. Panne Marii,“ odpovedal ustrnutý Janko. „Učinil som slub, že keď mi nemocný syn vyzdravie, vykonám cestu túto.“

„Sem peniaze a iné čo máš!“ zareve k nemu zbojník.

„Nemám ničoho okrem tejto knižočky a kúščka chleba na cestu.“

„Čo teda neseš tej tvojej Marii?“ —

„Srdce;“ bola krátka odpoveď.

„Srdce?!“ vykrikoľ s diabolským úšklabkom zbojník. „Srdce jej neseš? Nuž nes ho teda!“ A v okamžení ponoril dýku svoju v prsiach Jankových a rozdrapiac jich divokostou neslýchanou, vytrhol mu srdce, a dajúc mu ho do ruky, rúhal sa: „Nes jej ho teda, keď ti je vôľa!“ —

Avšak zázrak Boží! Sotvy bolo srdce v ruke Jankovej, hneď sa sobral a chváliac a vebiac Boha, kráčal po ceste ďalej. Ústa jeho hlásaly slávu Božiu, a rozmanité hlásky spevávého ptáctva zavznely k chvalospevom jeho. Zvončok na väži kostolíčka sám od seba sa kolebajúc, roznášal na krýdlach ozveny radostné zvuky svoje po šumiacich hustých horách. Vždy viac a viac blíži sa pútnik náš ku kostolíčku.

Srdce krvou smáčané nese v slabej ruke, až konečne pred obrazom Rodičky Božej vrhne sa na kolená.

„Príjmi o Maria!“ modlí sa, „príjmi Matko Kristova, dar tento od služobníka svojho, príjmi ho jako vďaky za vyslyšanú prosbu moju. Buď milostivá hriešnej duši mojej, ochraňuj aj budúce rodinu moju a vypros odpuštenie i človeku tomu, ktorý toto na mne spáchal! Vyslyš prosby moje, ktoré Ti za brata môjho obetujem, o ktorom ničoho neviem. Vyslyš mňa skrze zásluhy Tvoje a skrze rany Ježišove. Amen!“ Amen, ozvalo sa kostolíčkóm a Janko vydal svätú dušu svoju. —

Zbojník neočakávanou udalostou touto náramne prekvapený, div neskamenel. Dlho, dlho stál na tom istom mieste, kde ohavný skutok svoj spáchal, s úžasnutím hľadiac za vzdalujúcou sa obetou svojou. V srdci jeho zúrila zlosť, nenávisť pokolenia ľudského, Boha, a iné divé city. Práve vtedy, keď Janko náš modlil sa i za vražedníka svojho, uprel tento zraky svoje na krvou skropenú zem a zočil pri nohách svojich malú knižočku. Bola to modlitebná knižka Jankova. Uchopiac a otvoriac ju, mrštil sebou, ako strelnou ranou porazený o zem Videl v nej meno brata svojho! --

Po chvíly sa sobral a letel ako streštený za bratom, ktorého tak hanebne sporiadal. Pri-

behnúc ale ku kostolíčku videl, že známy nám už stavec práve mrtvého von vynáša, a preto zvrtnúc sa pádil k horám, kde z očí starca skoro zmizol. Svedomie v ňom od toho času ožilo, a preto so zúfalosťou a červom nepokoja v srdci blúdil po horách, nevediac kam sa po-
det. Každý, aj ten najmenší šuchot nahnal mu strachu a neobyčajná tesklivosť zaujala srdce jeho. Nohy sa pod ním triasly, sily vypo-
vedely mu službu, až konečne celkom zomdle-
ný na zem klesol. Opanovala ho myšlienka ha-
nebnému životu svojmu a trápeniam koniec
urobiť. Už tasil dýku, aby si ju do prs vrazil,
lež vnútorný akýsi hlas zabraňoval mu to. Pri-
šla noc a s ňou nejaká spokojnosť. Prenáramná
lútosť objala útroby jeho a on s celou ošklivo-
stou zamrzal sa nad životom svojím. Slza za
slzou kanula mu z očí, kolená zohly sa, a po
toľko rokoch zase sopial ruky, aby Boha za
odpuštenie prosil. Zdálo sa mu, akoby ho v
tomto okamžení zarmúcení duchovia rodičov a
brata obletovali. Včul teprv poznal, jak šťastli-
vým mohol byť, keďby otca, matku a brata
svojho bol poslúchal a umierajúcemu otcovi
daný slub zachoval

Všetko sa v ňom premenilo. Ten, ktorý
prv ako lúta šelma iba krv spolubližných svo-
jich žížnil, ktorého oči slz nepoznaly, k jehož
srdcu lútosť a milosrdenstvo prístupu nemalo,

ktorý po toľké roky na Boha ani nepomyslel; leží krotký ako bäránok pohrúžený v mori slz lútosti a kajúčnosti a prosí Boha o milosť a odpustenie. „Pokanie chcem činiť!“ volá prenikavým a úpenlivým hlasom. „Pokanie — a slzmi až do konca života môjho polievať jablonový kyjak tento, s ktorým som toľkých zo sveta zniesol. Oplakávať a slzami mojimi ho zalievať budem dokuď ratolesti nevyžene a sladkého ovocia nedonese!“ Toto dopovediac, zatúlal sa po znovu do tmavých hôr, hľadajúc pohodlné a osamotelé miesto, kde by kajúci život stráviť mohol.

Nezadlho našiel miesto, kde čerstvý potôčik prázdnu od stromovia rovinku ovlažoval. Bok jej vítala ho, akoby preňho prichystaná — malá jaskyňa. V tejto teda odhodlal sa živo bytie svoje stráviť a hriechy svoje oplakávať. Pred jaskyňou zasadil svoj kyjak do zeme a plakal nad ním vo dne v noci, slzami svojimi zem okolo neho polievajúc. Smutný, však ale zaslúžilý viedol život. Horné koreňky boly mu pokrmom a na blízku tečúci potôčik poskytoval mu každodenný nápoj. Trúchlil a kvíľil, ale nie nadarmo, jak nám to ďalší beh povesti ukáže.

Medzitým prerazila i srdcia našej zanechanej rodinky presmutná zvest, že Janko vražednou rukou zišiel zo sveta. Kto opíše žiaľ a bôľ

ubohej manželky a syna? Dlho trúchlila opustená vdova, však ale dôvera v Boha a čas zahojily rany jej srdca tým viac, pretože sa na synovi hojnej radosti dožila. Tento, kráčajúc v šlapajoch bohobožného otca svojho, vždy vyznačoval sa pilným učením nad spolužiakov svojich a cítať v sebe božské povolanie, vstúpil do stavu kňazského.

Po zázračnej udalosti, ktorá sa s Jankom prihodila, šírila sa i úcta bl. Panny na tomto mieste. Tisíce zbožných kresťanov putovalo k zázračnému obrazu Rodičky Božej a štedrou rukou bohaté dary prinášali chudobnému dosiaľ kostolíčku tak, že tu nezadlho väčší kostol vystavený a fara sriadená byť mohla. Zvláštnym riadením Božím a láskavosťou diecesánskeho biskupa bol k spravovaniu fary tejto ustanovený syn Jankov.

Jedného dňa — chýlilo sa už k podzimku — vyšiel do okolitých hôr na prechádzku. Pustil sa trochu ďalej než obyčajne a chodil sem a tam po horách a dolinách, kochajúc sa v krásnej prírode. Viacraz chcel sa už vrátiť, ale jakási tajná moc vždy ďalej ho pobádala. Po dlhom chodení octnul sa na rovinke, ktorou hrkotajúci potôčik šumné vlnky svoje válal. Neďaleko neho zbadal jaskyňu, pred ktorou utešená obrozená jablň stála a príjemnou vôňou vôkolný vzduch naplňovala. Udivený nad

tým, kde sa tu taký strom vziať môhol, pri-
kročí blíž a podvihne ruku, aby zo stromu
jedno jablko odtrhol. Tu zaslechne jakýsi tem-
ný hlas ľudský. Znepokojený ohliada sa kol
kolom a hľa, pod samým stromom zazre jako-
by mochom zariastlu postavu ľudskú, ktorá
rukami svojimi strom objatý drží. Sňahobiele
vlasý a brada, niemenej jako svrasknutá koža
tváry ukazujú na vysokú starobu toho človeka.

„Dušo Božia!“ osloví ho kňaz, „čo tu ro-
bíte, a ako ste sa sem dostal?“

Trasúcim sa slabostou hlasom vetí starec:
„Já som oná dravá zver, ktorá kedysi v ho-
rách týchto zúrila, já som ten zlosyn, ktorý
som po mnohé roky putujúcich života a imania
zbavoval, já, čo som aj vlastného môjho brata,
vytrhnúc mu srdce, života pozbavil!“ — Kňaz
sa triasol, lebo tušil v starcovi tomto stratené-
ho strýca svojho, nakoľko sa z reči jeho za-
vierat dalo. Starec pokračoval: „Päťatridsať
rokov minulo, čo na mieste tomto žijem v po-
kaní za popáchané neprávosti moje. Hľa, ja-
bloň táto je ten kyjak, ktorý vražedná ruka mo-
ja kedysi nosila. Vzal som si pred seba, že ho
zasadím a slzami kropiť budem, kým ho Boh
dobrotivý na znak smilovania sa nado mnou
ratolestami a ovocím neozdobí. Dlhé roky sa
už zelenia a kvitne, ovocie však ešte len ten-
to rok priniesol. A preto chválím a vebím

prenesmierne láskavého Boha ustavične za milosti Jeho, ku ktorým ešte aj tú pripojil, že vaše kroky, duchovný otče, sem ku mne namieril, aby ste ma svätým rozhrešením s nekonečnou láskou Jeho spojiť ráčil.“

Slziaci kňaz dial sa zdržať nemohúc, padol okolo krku starcovi a vyjavil mu, že zabitý brat je dobrým otcom jeho, a nasledovne on, že strýcom mu je. Nekonečnou radosťou a blaženosťou zaplesalo v túto chvíľu slabo bijúce srdce starcovo a podvihnúc suché ruky svoje k nebesám zvolal: „Bože dobrotivý! ktorý si mňa nehodného na milosť prijal, a včul ešte k tomu k nevyslovnej radosťi mojej milého môjho vnuka za smieriteľa medzi Tebou a svetom poslať ráčil, prijmi najvrúcnejšie vďaky moje!“ Na to vykonal životnú zpoveď svoju a vo vrúcnej opätnej poďakovacej modlitbe — usnul v Pánu v náručí vnuka svojho.

Dlhé roky stála ešte zázračná jabloň v spomenutých horách, každoročne prekvetajúc a krásne ovocie prinášajúc. Pútnici, ktorí miesto toto na deň sv. Michala Archanjela navštívávali, často očuli v údoli tomto lubé spevy nebeské, ktoré zemskeho Michala, ktorého telo pod jabloňou spočívalo, oslavovali a spolu spravodlivosť a milosť božskú svetu hlásaly.

P. P.

Prísaha železničného strážcu.

Červenasté svetlo zapádajúceho slnka jasne sa žiarilo na vrcholoch karpatských, ktoré jakoby plávaly v ohnivom mori. U spodu vrchov rozprestieral sa stien večernej mrákavy; dolinu pomedzi vrchami vyplňovala prudká rieka a z ďaleka bolo vidieť železný most, cez ktorý sa práve jakoby dlhý tmavobiely had prevliekal. Bol to vlak železničný, ktorý práve cez most prechádzal.

Na kraji jedného z nižších vrškov stál malý domček; u dverí sedel na kuse klátu starček, ktorý, jaknáhle zavznel hlas večerného zvonu z dediny blízko ležiacej, ztrhnul čiapku zo šedivej hlavy svojej, vyňal z úst dymku a nábožne sa pomodlil pozdravenie anjelské.

O niekoľko okamihov prišla k nemu vkusne oblečená mladá ženská, ktorej šatstvo prezradzovalo, že slúžila kedysi v susednom meste bez toho, žeby bola nábožnosť a mravnosť domu rodičovského utratila.

„Polievka je už prichystaná,“ oslovila úctive starčoka. „Aj koláčov som vám napiekla, tak jako som sa to kedysi od starej matky naučila, a tu hľa sú aj zrelé broskyne zo záhrady, ktorý ste vy kedysi sadili a o ktorom M... tej hovoril, že nikdy nezarodí.“

Starček Michal vytrepal dymku a s jakousi zádušnou tvárou hovoril: „Myslíš, že Matej príjde ešte dnes domov?“

„Pravda, že myslím,“ znela jej odpoveď, „a prečo žeby som to nemala myslieť?“

„Dávaj si len pozor Zuzanko, a buď opatrná.“

„Čože s tým chcete povedať, starečku?“ tázala sa Zuzka.

„Myslel som,“ hovoril starček, a stanúc ukázal ľavou rukou na dolinu už tmou pokrytú, „žeby som ťa radšej videl tam na tom novom cintoríne, než vydatú za mužom, ktorý pije.“

Zuzka sklonila bolestne hlavu.

„Snáď mu blížite, starečku. Mával-li mužský asnáď nekdy zlú obyčaj —“

„A ju ešte má,“ pretrhol ju starček, sypajúc iskry ohňa mladistvého z očí šedinami pokrytých.

„Mýlite sa starečku. Matej už viac než rok ani neoblizol pálenky a slúbil mi, že už jakživ piť nebude.“

„Dal by Pán Boh, žeby tak bolo!“ vzdychol starček a išiel k večeri.

Zuzka ale ešte chvíľku zostala u dverí a pohliadnuc starostlivo na drahu železničnú, hlboko si vzdychla a riekla: „Prislúbil mi, a ja mu verím.“ Potom ale išla do chyže za starčekom.

* * *

Nečo opodiaľ ležal strážnický domček a práve prešiel popri ňom železničný vlak. Hneď za vlakom vzdialil sa jeden mužský a rýchlym krokom pobieral sa k druhému, na kraji lesa ležiacemu domčeku. Cez malé okienka z času na čas predieralo sa temné svetielko, pri ktorom chudobná rodina odbavovala svoju skromnú večeru.

Keď rýchlym chodom ustatý mužský — náš to Matej — ešte asi na dvesto krokov bol od domku, práve na križných cestách sišiel sa s myslivcom, domov sa pobierajúcim.

„Kam že tak neskoro Matej?“ — osloví ho myslivec. — „Či vy pri svojej práci môžete ešte aj tak neskoro odchádzať?“

„Len tak odskočiť chcem k mamičke; najbližší vlak príjde až o deviatej.“

„Teda by som ešte mohol prísť do Š. a z tadiaľ ísť domov po železnici?“

„Ovšem, jestli sa trochu poponáhľate“ znela odpoveď Matejova.

„Ďakujem vám!“ A s tým vytiahol sklienku z vrecka a ponúkal Mateja reknúce: „Či by ste si trochu neupil?“

„Nepijam“, odpovedal Matej chriplavým hlasom.

„No už je!“ Mrzel sa myslivec. „Javim, že by ste už bol pil, keby ste vedel, čo je v tej fľaške. To není doma robené, ale až tam z Francúzska donesené; jemné jako olej a silné jako oheň. Takého nenajdete v celej krajine a včul práve vám bude čutnať pri tak chladnom počasí. Nože si len usmrknite! Zradu by ste spáchal jako Judáš, keby ste sa nenapil“

Matej stál za chvíľu jakoby zdrevenelý. Potom ale pohliadol v ľavo a v pravo jako keby sa bál, a zase len rozmýšľal so svrasknutým čelom, prekladal sklienku z ruky do ruky, myslel na Zuzku, na železnicu, ale majúč už oheň v ruke, konečne sa popálil. Pritisnul sklienku k ústam a pil.

Hľboko si vzdychol jakoby bol povetrie chytal; oči mu iskrily a potichu šeptajúč, vravel: „To je ono! Nemáte už viac? Ale hodne viac než je to tu?“

„Celý tucet mám takýchto sklienok“, hovoril myslivec, lipnúč jazykom.

„Či by ste mi za dobrý peniaz nemohli niekoľko prepustiť?“ šeptal Matej. „Viete, keď tak neкто onemocnie je to dobré a nado všetko by som to mal pre svoju starú matku, ktorá mnoho trpí na žalúdok?“

„Keď sa vám natoľko líbi, vezmite si zatiaľ na pamiatku túto fľašu, ale keď vypijete

doneste mi ju nazpät. Potom vám dám viac. S Bohom!“

Matej chytil sklienku, ale odpoveď na myslivcovo „s Bohom“ zostala mu trčať v hrdle, lebo sotva že ten odišiel, už zase ju k ústam tisol a dobre si potiahol, načo silným krokom ubiehal k chalupke matkinej. Čosi mu však nedalo pokoja, lebo sa jednostajne obzierať po tej strane, kde bývala Zuzka.

„Keby to ona vedela“, opakoval si porád a ačkoľvek ho hrialo, predsa sa triasol jako osyka. „No, ale dnes už na posledy! Pfui! je to len čertovský nápoj. Šmekne sa to jazykom jako rybyčka vo vode a —“

Ešte raz si upil a dorazil k chalupke, kde sa mu podarilo po dlhšom hľadaní najst kľučku.

Tma zpušťala sa vždy viac a viac, až sa konečne nad vysokými jedlami ukázal mesiačik a svoje bláde svetlo rozostrel nad čiernym lesom. Nesčíselné hviezdičky radostne kukaly z vysokej oblohy. Všade panovalo mrtvé ticho, len v srdci Matejovom začalo sa búriť.

Na susednej väži bily hodiny; tu sa už i Matej vytarchal z chyže matkinej. Silný nápoj uderil mu do hlavy; tak sa mu zdálo, jakoby sa ty kopce aj s ním krútily a hviezdičky po oblohe tancovaly.

Nič sa mu nezdalo byt pravdivým, všetko len snom.

V útrobach sa mu však ozýval hlas, ktorý ho upomínal na svätú povinnosť, od ktorej nie len vlastný chlieb, ale aj život sto a sto ľudí závisí.

Potácal sa ďalej, ale vždy len z kopca išiel a jakási čertovská sila ho vždy k zemi tiahla. Tu naraz zavzneje prenikavý a dlhý piskot, ktorého ozvena sa ďaleko z vrchov vracala. Matej dotackal sa k potoku; chytro načrel dlaňami vody a jakoby pomätený sem a tam začal sa umývať. Rozum sa mu trochu vyjasnil; zazrel jako sa pri svetle mesiačkovom hlboko v doline blyštia vlaky železničné a rozpamätal sa, že neni ďaleko od miesta, na ktorom má vlaku označiť železničnú zámenu. Jak to premešká, vojde vlak na druhú drahu a stykne sa s druhým, naplneným kamenným uhlím, roztrepe sa a skotí do prepasti. To všetko včul videl naraz. A preto padnúc na kolena kričal strašným hlasom: „Bože môj nebeský, ja som opilý!“

Tak sa mu zdálo, jakoby slyšal strašný praskot; jakoby videl rozlámané vozne, nesčíselné krvou zbrodené mrtvoly, seba ale v žalári od všetkých opusteného. Kým takéto strašné myšlienky jedna druhú stíhaly, vždy zrastajúci ruch vlaku jeho bliženie sa označoval.

Načúva, načúva a sám sebe hovorí: „Nie,

nešťastie sa ešte nestalo. Ale čo sa všetko môže stať v jednom okamžení!“

Nevedel dobre-li zamenil prv než opustil strážny domček. „Ano“ — „nie,“ tak mu hučalo jednostajne v hlave a to „nie“ sa mu zdalo byť istejším. V trapnom položení svojom padnul na kolená, pozdvihnul ruky k nebu a zúfane volal: „O Bože môj, Bože môj, buď mi na pomoci, lebo sa zbláznim!“

Jako tak rukama zalamoval, dotknul sa na prsiach svojich čohosi tvrdého; bola to sklienka, ktorú v hneve svojom udrel o škalu, že sa na tisíc kúskov roztrepala.

„Otče nebeský,“ volal zase hlasite a s plačom jako malé dieťa, „odvráť odo mňa len tenkrát ešte to veľké nebezpečenstvo; veď si mocný a milosrdný, zachovaj zázračne život tak mnohých nevinných! Tu pod holým nebom Ti slavnostne prisahám, že to pálen čisko diablove jak živ viac piť nebudem! O Bože, uslyš ma!“

Dlhý piskot zavznel v doline — Matej ale ani nedechnul, len očúval. Celý bol zahrúžený v pískanie železničného vlaku, až naraz ozývalo sa pískanie z ľavej strany drahy — znak to, že vlak šťastlivo prejel cez nebezpečné miesto. Matej vískal od radosti, žily mu trnuly, povedomie sa tratilo, a celkom bez seba skotúlil sa dolu z násypu.

Jak dlho tu ležal, to keď sa zobudil ani sám nevedel, len to očul, jako ho hlas dobre známy volal: „Matej, Matej!“ Zobudiac sa, bol už celkom pri zdravom rozume, pri tom však prestydnutý a nad mieru zosláblý.

Naraz zase čuje, jako ho ktosi po mene volá.

„Starečku, starečku, hen vidím kohosi! O Bože, to musí byť Matej!“ A za okamih bola Zuzka pri ňom.

„Matej!“ — chmatnúc ho za ľavú ruku, podoprela sa pravou o jeho plecía a silno mu do očí pozrela.

„Ty si to opravdu? Pre Boha, kde si bol tak dlho?“

Matej sa zatriasol na celom tele. Hodil okom po bládyh už hviezdach, chytil sa za čelo a skoro bez hlasu hovoril: „Ja — ja som trochu dlhšej zostal u matky — potom — som zameškal — pochybil som chodník, potknul som sa na skalú, a ta som sa skotúlil. Istotne som tam ležal jako polomrtvý.

„O blahoslavená Matičko Božia,“ zvolala Zuzanna, „ďakujem Ti, že si mňa poslala prekazif strašné nebezpečenstvo! Odo dneška každú sobotu bude v našej chyži pred Tvojim obrazom lampa horeť.“

„Ty si prekazila to nešťastie?“ tázal sa Matej trasúcim hlasom.

„Áno, čosi ma hnalo, aby som ti išla v ústrety, lebo som myslela, že už príjdeš. Ale ty si neišiel, a tak som ja dial išla až k strážnickému domku. Dvere som našla zatvorené; aj cez okno som sa dívala, ale v izbe bolo tma a hrôbové ticho. Tu som naraz očula, jako dávajú znak prichádzajúceho osobného vlaku. Jako blesk mi čosi v srdci zasvietilo a ihned spiechala som k zámene. Vieš sa rozepamätať, že si mi predošlú nedelu ukázal, jako sa musí zámene postaviť; ja som tak učinila a aj svetlo som zažala. Tu naraz zahučal vlak; rušeň pískaľ a ujíždal veselo ďalej. Ja som predovšetkým padla na kolená a potom som bežala k starečkovi Michalovi. Už tri hodiny sú od tej doby, čo sme ta hľadali; aj u matky tvojej sme boli, ale pravda sme ta nemohli najst, keď si bez seba ležal tu pod krom.“

„Boh ta požehnaj, Zuzanko!“ preriekol Matej hlboko dojatý citom vďačnosti. „Dosiaľ som ta miloval, jako môže milovať mladík poriadne dievča, včul ale ta ctím jako vyvoleného anjela Božieho.“

Potom kráčali spolu ďalej až prišli k starečkovi Michalovi. Keď tomuto Zuzka vyrozprávala „nešťastné potknutie“ Matejove, starček kývnul hlavou a hovoril: „Chvála Bohu, že to len skala bola, ktorá omámila Mateja!“ Slova starčekové hlboko bodly zahanbeného Mateja.

Myslivec dostal slovu svojmu. Doniesol Mátejovi toho dobrého a Matej ho aj v skutku kúpil, lež na miesto do hrdla, vylial ho do potoka.

Desať rokov uplynulo už od toho času, čo Matej pod holým nebom prisahal, že viac piť nebude. Pre svoju striezlivosť dost skoro stal sa známym na celom okolí a dostal aj o mnoho lepšiu službu pri železnici. Manželka jeho Zuzanna obdarovala ho tromi chlapcami a jedným dievčatkom, a trebárs ho i sama Zuzanna pri krstinkách maľučkej Zuzky ponúkala, aby už len aspoň pohárik vína vypil, nikdy ani oblýznut nechcel. Od tej doby pije Matej iba čistú vodičku prameňov karpatských a je o mnoho zdravší a šťastlivejší nežli predtým. Kolkokrát mu pálenku ponúkajú, vždy mu napadne prisaha pod holým nebom a hovoríeva: „Hanbit by som sa musel pred tou krásnou oblohou nebeskou a báť sa trestu Božieho, kebych zrušil Bohu daný a prisahou potvrdený sľub svoj.“

Poviedka o jednej matke.

Dľa Andersena.

V čisto ubielenom domčoku slovenskej dedinky M. sedela skormútená matka u kolisky, na nejž jediné jej dieta v ťažkej chorobe le-

žalo. Hrozná bolesť svierala jej materinské srdce, lebo nemohla sa ztriasť trapnej myšlienky, že krutá smrť pozbaví ju najdrahšieho pokladu.

Dietatko bolo celkom bláde, očka malo privreté a tak tichunko, z času na čas ale tak z hlboka dýchalo, jakoby vzdychalo bolo. Matka ani oka z neho nespustila, okrem, keď si utierala slzu, ktorá vnútornej bolesti výraz dávala.

V tom zaklope ktosi na dvere, a na to zjaví sa na prahu vyziabla starena, ktorá až do koberca zahalená, predsa celá sa od zimytriasla. Nuž ale veď bola to aj zima taká, ako tá, keď ľuďom polievka — vraj — v ližiciach pozamrzala, než ju k ustám dostali.

Matka vidiac zimomrivú babičku a že maličké troška zaspalo, zavolať ju k peci a dala jej zohriať trochu od obeďa pozostalej polievky. Starena posadila sa na lavicu a dala sa kolísať nemocné dietatko.

Matka prisadla tiež, uprela uplakané oči na zúbožené dieťa svoje, ktoré trhavo oddychovalo a ručinkou čosi hladalo.

„Čo myslíte, starena, ostane mi to dieťa!“ pýtala sa strápená matka. „Snáď mi ho len Pán Boh nechá!“

A starena — bola to smrť sama — tá len

pokrčila ramenama, čo mohlo práve tak dobre „nie“ znamenať, jako „ano“.

Milujúca matka sklopila oči a horké slzy zalialy jej vädnúce líca. Hlava jej stažkla, a ponač už po tri dni a po tri noci ani oka nezažmúrila, zmocnil sa jej spánok. Razom sa však prebere — pozre do kolísky a — tá stojí prázdna. Hodí okom po izbe — nikde nikoho — starena zmizla i s dieťatkom. „Čo to?!“ skríkne a valí sa von z domu za svojim neviniatkom.

Za dedinou — v snahe — sedela jakási pani v dlhých, čiernych šatoch, tá jej rozpovedala čo sa stalo: „Smrť bola u teba, ja som ju videla utekať i s tvojím dieťatom, ona rýchlejšie letí, než vetor a nikdy nenavrátí, čo vzala!“

„Len cestu mi ukáž, ktorou utekala“, rečie matka, „a dohoním ju, najdem ju!“

„Ukážem“, vetila pani v čiernych šatoch, „ale mi musíš najsamprv všetky tie piesne pospievať, ktoré si dieťatu tvojmu spievala. Ja jich veľmi rada, počula som jich, ja som noc, videla som slzy tvoje, kým si spievala.“

„Všetky, všetky ti jich pospievam“, vetila matka, „ale nezdržuj ma, abych ju dohonila, abych si našla milé dieťa moje!“

Však ale Noc sedela nemo a ticho, nechcela upustiť od požiadavky svojej. Matka zalomila rukama, spievala a plakala, a bolo tých piesni mnoho, ale ešte viac slz. Konečne riekla Noc:

„Idi v pravo do tej hustej jedlovej hory, tade videla som utekat Smrt i s tvojim dietatom.“

V hore križovaly sa cesty, a ona nevedela kade kam. Tu stál holý trň, pokrytý sňahom a ľadom.

I tázala sa ho: „Nevidel si kade tadeto utekala Smrt i s mojím dietatom?“

„Videl“, odpovedal trň, „ale ti nepoviem, dokud ma na tvojich prsiach nezohreješ!“

A ona pritísala ostrý trň k ňadram svojim pevne, aby sa dobre zohrial, a trnie vrazilo sa jej až do živého a krv rýnula z jej tela, ale trň začal hnať čerstvé, zelené listy a obsypal sa kvetom v tej zimnej noci; také teplo bolo na zmietanom srdci zarmútenej matky. Potom jej ukázal cestu, ktorou jej bolo ísť.

Tu prišla k jednému jazero, kde ani lode ani člňka nebolo. A jazero nebolo na tolko zamrznuté, žeby ju bolo mohlo udržať. Čo tu počať? Priľahla si teda k nemu a chcela ho vypíť, ale to bolo nemožné a zázrak sa tiež nechcel stať.

„Nie, to neide“, prehovorilo jazero, „ale spoj sa so mnou. Ja rado sbieram perly, a tvoje oči sú tie najčistejšie perly, ktoré som kedy videlo. Vyplač jich do mňa a prenesiem ťa do toho veľkého kvetníka, kde Smrt býva a kvety a stromy pestuje, z ktorých jeden každý je život ľudský.“

„Ó, čo bych nedala, abych len dieta moje

zpiatky dostala!“ zvolala matka, a plakala dlho usedave, a oči jej padly do jazera a premenily sa v dve drahocenné perly. Tu začalo sa jazero dvíhať — a ona jakoby v nejakej húpačke sedela bola — naraz našla sa na druhom brehu pred velikánskym domom. Ťažko by bolo uhádnuť, je-li to hora s lesom a jaskyniami, alebo stavánie na izby podelené. Ale ubohá matka ho nevidela, lebo si vyplakala oči.

„Kde tu býva Smrt, tá ukrutná, čo ma pripravila o dieťa moje?“ bolo jej prvou otázkou.

„Tu býva, ale ešte neprišla“, odvrávala jej jakási babička, ktorá veliký kvetník Smrti ošetrovala. „Ale jako si sem prišla, a kto ti pomáhal?“

„Milostivý Pán Boh mi pomáhal“, vetila ona. „On je milosrdný i ty budeš milosrdnou! Kte tu najdem moje dieťa?“

„Hia, ja ho nepoznám“, odpovedala babka, „a ty nevidíš! — Mnoho kvetov a stromov stuchlo cez noc, Smrt čo chvíľa príde a presadí jich. Známo ti snáď bude, že každý človek má svoj strom alebo svoju kvetinu života, dla toho, jako je uspôsobený. Ony práve tak vyzerajú jako jiné rastliny, len že pozorovať možno u nich bitie srdca. I srdce dieťaťa bije. Drž sa toho, asnáď poznáš srdcobitie tvojho

dietata. Ale čo mi dáš, keď ti poviem, čo ti ešte činiť treba?“

„Nemám ti čo dať,“ hovorila zarmútená matka, „ale i na kraj sveta za teba pôjdem!“

„Tam nemám čo hľadať“, odpovedala pani, „ale daj mi svoje čierne vlasy, krásne sú, páčia sa mi. Ty si môžeš potom moje biele vziať, i ty sú ešte vždy niečo hodny.“

„Nemáš-li inej žiadosti, tej milerada vyhoviem.“ A dala jej svoje čierne vlasy a obdržala za ne sňahobiele. Na to išli do velikánskeho kvetníka Smrti, kde kvetiny a stromy jeden prez druhý na podiv riastly. Tu stály jemné hyacinty, tam stromosilné pivoňky; opodial vodné byliny, niektoré čerstvé, iné vädnúce. Vodní hadi plazili sa okolo nich a čierni raci lazili po jejich stopkách. Z jednej strany púťaly oko palmy, duby a platány, z druhej zase petržlen a kvetúca dúška. Každý strom a každá kvetina mala svoje meno a bola jedným životom ľudským, tj. tých ľudí, ktorí ešte sem i tam žili po svete.

Ubohá matka zohýnala sa rad radom ponad všetky malé rastliny a načúvala, jako jim srdce bije, a medzi millionmi rozoznala slabý tlkot srdca svojho dietata.

„To je ono!“ zvolala a vystrela ruku po útlej kvetinke, ktorá celkom nemocná klonila sa k zemi.

„Netýkaj sa jej!“ okríkla ju stará pani, „ale stupni si sem do kúta, a keď príde Smrt — čakám ju každý okamih — nedovol jej ju vytrhnúť, ináč — pohroz sa jej, že jej všetky iné rastliny vytrháš. To ju pohne, lebo je za to Pánu Bohu zodpovedná, bez Jehož dovolenia žiadnej vytrhnúť nesmie.“

Razom, jako čoby tuhý mráz kvetníkom šlahol a — slepá matka cítila, že je Smrt už tu.

„Jako si sa sem dostala?“ pýtala sa. „Jako si sem mohla prv doraziť než ja?“

„Matka som!“ odpovedala ona.

A Smrt vystrela svoju dlhočičnú ruku po tej útlej kvetinke, ale matka vrhla sa na ňu, zakryla ju, aby sa jej ani dotknúť nemohla. Tu Smrt fúkla na ňu a ona cítila, že je to studenejšie od najstudenejšieho vetra, zimnejšie od najväčšieho mrazu; zima ju zdrobila, ale ona nehla sa z miesta a bránila len vädnúci kvietok svojho drahého dieťaťa.

„Čo môžeš ty proti mne?“ tázala sa Smrt.

„Ja nič, ale Boh, Otec nebeský všetko môže!“ tvrdila ona.

„Ja len to činím, čo On chce!“ pokračovala Smrt. „Ja som jeho zahradník. Ja berem všetky jeho kvetiny a stromy a presádzam ich do zahrady raja, do tej neznámej krajiny; ale jako je tam, to ti nesmiem vyzradiť.“

„Vráť mi moje dieťa!“ prosila a horeko-

vala matka. A hneď nato oboma rukama siahla po dvoch krásnych kvetinách a volala: „Vytrhám ti všetky tieto kvetiny, lebo som v zúfalstve!“

„Netýkaj sa jich!“ hromžila Smrt. „Hovoríš, že si nešťastná a chceš ešte aj iné matky do nešťastia uvaliť!“

„Iné matky?“ zkríkla — a nechala všetko v pokoji.

„Tu máš tvoje oči“, riekla Smrt, „vytiahla som jich z jazera; ony sa tak žiarily, že som ani nepomyslela, žeby boly tvoje. Vezmi si jich, sú ešte jasnejšie, jako predtým a pozri do tejto studne, budem ti menovať mená tých dvoch kvetín, ktoré si chcela vydrapit a uzreš celú jejich budúcnosť, celý jejich život, a uvidíš čo si chcela zboriť a zničiť.“

I zahľadela sa do studne a videla blahoslavenstvo; videla, jako jedno z tých dietok požehnaním bolo pre svet a koľko šťastia a radosti panovalo okolo neho. A pohliadla na život druhého a zjavil sa jej zraku smútok a núdza, kvílenie a bieda.

„Oboje je vôľa Božia“, tvrdila Smrt.

„Ktorá je to tá kvetina nešťastia a ktorá šťastia a požehnaní?“ pýtala sa matka.

„To ti nepoviem!“ hovorila Smrt; „ale vedz, že tá jedna bola kvetinou tvojho dietata a bola osudom a budúcnosťou tvojho vlastného dietata.“

Tu sostrašená zpytuje matka: „Ktoré z nich bolo moje dieťa? Povedz mi, vysloboď, spas ho, neviniatko! Osloboď ho od tej biedy, ber ho — preč, preč! Zanes ho do kráľovstva nebeského! Zabudni moje trápenia, zabudni moje prosby a všetko, čo som hovorila a konala!“

„Nerozumiem ti“, riekla smrť. „Chceš, aby ti vrátil dieťa, alebo mám ho zaniest ta, kde nevieš, čo a ako je?“

Ubohá matka padla na kolená, sopála ruky a prosila dobrého Pána Boha: „Nevyslyš ma, keď o niečo proti Tvojej vôli, ktorá je najlepšia, prosím. Nevyslyš ma, nevyslyš ma!“

Sklopila hlavu na prsia, vo vrúcnu modlitbu liala žiale svoje — a Smrť odniesla jej dieťa do neznámych končín neznámej krajiny.

Vyslúžilec a jeho vnuk.

Dľa L. Chimaniho.

Jozef Chromý, vyslúžilec s drevenou nohou, aj vo svojej starobe býval vždy veselý a spokojný. Bydlil so svojou dcérou už vdovou a s jej osemročným synom v malej chalúpke na konci dediny, kde sa práve všetci tria so svojimi postelami, stolom a lavicou vmestili a preto sa v zime netriasli, bo izba jejích ľahko sa zohriala.

Chromý dostával jako vyslůžilec deňne malú podporu, ktorá 5 groší obnášala; s tymito pravda by nebol vyšiel, keby jeho dcéra od svitu do mraku nebola pracovala čo nádennička v dedine, potom často až do polnoci priadla a tak tolko vyrobila, že ani starý otec s vnukom, belohlavým to Václavom, ani ona netrpela núdzu.

Spokojný náš vyslůžilec sa takto vždy dobre cítil i často si zažartoval hovoriac, že je tak bohatým, jako král, ponevác vraj ani král viac nemá, než potrebuje a on, Jozef Chromý, práve tolko dôchodku má, jako tamten, lebo s málo, čo má, všetky svoje výdavky zakryje.

Keď mu raz boli rozprávali, že starý úradník mnoho trpí na nohu tak, že cez deň nemá pokoja, v noci však spávať nemôže, riekol Chromý: „Lutujem chudáka so všetkými jeho peniazmi a chválim si moju drevenú nohu, bo táto nič nezná o otlakoch a lámke, na tú ma neuštipne ani mucha ani žiadon iný hmyz, pri tom nepotrebujem naňu čižiem a keď sa mi zlomí, novú barlu si spravím a so zlomenou si izbu zakúrim. Pri tom všetkom mi veľmi dobrú služba koná a závodit bych ešte mohol s bruchatým pánom úradníkom, bárs som aj o dvadšat rokov starší.“ —

Náhodou sa jedného dňa strašná povetřica blížila; čiernymi oblakmi sa zatahovalo nebe, rozprestierajúc tmú a hrôzu. Víchor zúril, bles-

ky križovali povetrie, hrom duňal a hustý kamenec všetko sa zdal zničiť.

Ludia s rukama sopiatyma hľadeli von oknom, bedákali nad hrozným pustošením, volajúc k nebu o pomoc.

Jozef Chromý lutoval tých dobrých ľudí, ktorí víchricou veľkú škodu utrpeli, uprúc však oči svoje k nebu vrúčne ďakoval prozreteľnosti Božej, že jeho nikdy pri krúpobití nemusia lutovať, pretože mu nič zničiť nemôže, lebo mu nemá čo.

„Keď Ty Všemohúci,“ vzdychol si, „karcháš aj zborením všeho, mňa, Ty, čo nasycuješ i nerozumné zvery, zahladovať doista nenecháš. Kto tedy je s málo spokojným, ten smelo môže ísť budúcnosti v ústrety.“

V susednom prenájomnom statku sa veľká krádež stala. Prenájomník a jeho žena boli nemilosrdne utýraní, na nohy a ruky jich poviažali, peniaze a všetko cenu majúce jim pobrali. Chýr lúpeže tejto jakoby na krýdlach po celom okolí sa rýchlo rozniesol. Keď sa starý vyslúžiliec o tomto dozvedel chválil Boha hovoriac: „Ďakujem Všemohúcemu, že pokojne môžem spávať, nemajúc strachu pred zlodejmi; kde nič není, tam nemajú ani čo hľadať, preto sveriac sa na Boha každodenne môžem spokojne a bez starosti ísť na odpočinok.“

Miernosť v jedení a pití ozdobovala nado

všetko bohobožného vyslúžilca. Oproti tomu však Ďuro Brucháč, bohatý sedliak v dedine, ktorý často v krčme pri myse a sklenici celé dni vysedával, nebezpečne ochorel; zrejme bolo každému, že si tento nemiernosťou nemoc svoju pritiahol. Keď sa to nášmu vyslúžilcovi do uší dostalo, chlúbil sa so svojou potravou i povedal: „Ja si obľubujem v mojej núdznej strove a v nápoji pozostávajúcom z čerstvej studničnej vody, pri tomto živí vždy čerstvým a zdravým zostanem; keď aj kedy tedy príde mäso na stôl, tak to znamenite chuťná a predsa sa z neho nemôže objesť, lebo mäsa u chudobných ľudí nie je mnoho.“ „Čože osožia teraz tučnému Brucháčovi všetky jeho peniaze a statky, keď nezdravý leží v posteli a nič užít nemôže? Zdravie je najväčšie dobro a to len tam rado prebýva, kde sa z komína zriedka kurieva.“

Spokojný vyslúžilec často aj to hovorieval, že peši skorej vyhne nebezpečenstvu, pri čom vždy na svoju drevenú nohu poukazujúc, chutne sa usmieval a keď počul z okolia nejaký príbeh, neopomenul ho na seba vzťahovať, kochajúc sa vo svojej chudobe.

Stalo sa, že Štefan Príbeha viezol sa do vzdialenejšej dediny na voze, kde jako Príbeha tak aj jeho sluha Ondrej lepšie sa prizreli na dno skleničky. Zabaviac sa v dedine do tma-

vej noci, Ondrovi rozkázal pán jeho lepšie poháňať, ktorý s ochotou rozkaz tento plnil, šlahajúc kone, jako bez rozumu. Kone bežali čolen mohli. Voz jakoby v povetrí sa niesol. Naraz však sa zapre o peň pri ceste vyčnievajúci, prehodí sa tak, že Priebeha i s Ondrejom na pár siah od neho odleteli a natolko sa pokáľičili, že nemohúc z miesta, museli byť odnesení.

„Moja bárka mi lepšie poslúži, než pár koní,“ riekol vyslúžilec dozvediac sa o páde tomto; „lebo ačkoľvek ma nedonesie tak rýchle z jedného miesta na druhé, predsa však s ňou bezpečne kráčať môžem a nemusím sa strachovať, že sa prevrhnem a ruku lebo nohu zlomím.“

Jozef Chromý si vždy takéto užitočný pohľad vedel preniesť na svoje bárs aj ubohé polohovanie a tak vždy mohol byť spokojným a veselým. Avšak aj on bol tvrdej zkúške vystavený. Jeho dcéra totižto, ktorá ho čiastočne, belohlavého vnuka jeho Václava ale celkom vydržovala s jej ručnou prácou, náhle zomrela a starý vyslúžilec ostal teraz nepotešiteľným. So žalostivým pohľadom díval sa na malého Václava, ktorý by sa stal na tomto svete od všetkých opustený, keby aj jeho, starca už, k sebe Pán Boh povolal.

Nezadlho po smrti matky chlapcovej ukazovala sa v dome núdza a bieda; lebo to sa

ľahko minulo, čo bola žena pracovitá usilovnosťou svojou nadobudla a už teraz viac nikto nepracoval pre starca a jeho vnuka. — Starý vyslúžiliec si ani rady dať nevedel vo svojom trudnom postavení, predsa však neztratil dôveru v Boha, ku ktorému sa vo vrúcenej modlitbe vždy utiekal. Jedného rána tieto tvrdé slová bol prinútený rieť chlapcovi: „Václavko môj! my už dnes ledva budeme mať dost chleba a na zajtra nám už doista nič neostane. Dúfam predsa, že nás Boh neopustí. Vezmi tento košíček, choď do susedných dedín a pros o pomoc milosrdných ľudí. Za všetko, čo obsiahneš ďakuj ponížene, večerom však vráť sa zpiatky, keďby si aj košík prázdny mal, čo však sa azda nestane, dokiaľ sa dobrí ľudia na zemi nachádzajú.“

Chlapcovi, ktorý bol vtedy už jedenásť ročný, slzy sa perlily v očiach, lebo žobranie mu veľmi ťažko prichádzalo; predsa však poslúchol bez všetkej protimluvy, lebo bol dobrý, poslušný a pri tom poriadny chlapček.

S ťažkou myslou vzal košík a odobral sa od svojho milovaného starého otca. Prv, než by bol ešte odišiel, rozlúčil sa aj so svojim kráľikom. Tento bol jeho jediným pokladom, jeho radosťou a spoločníkom, pri ktorom si mnohú smutnú chvíľu zahnal. Doniesol mu ešte čerstvej trávy a zelené listy kapustné, pohladkal ho s láskou a riekol: „Zdrav mi buď, milý kráľičku“

môj, ja sa z tadeto preč zaberám, ale bude-li vôľa Božia, večer sa zase navrátim.“

Václavko sa konečne preč vybral nevediac sám, kam sa má vrhnúť. Zádumčive idúc, prišiel až na hradskú. Tadeto sa mnoho pánov viezla na vozikoch. Ubohý chlapček skrúšene držal čiapočku v ruke, prosiac o nejaký darček, ale od žiadneho sa mu nič nedostávalo. Stretol sa s mnoho cestujúcimi, pred každým zosňal svoju čiapočku, ale zase si ju musel práve tak prázdnu na hlavu postaviť, jako predtým, lebo bol bojazlivým a ostýchavým, než aby bol dotierave žobral. Poludnie už prichádzalo a pri tom, že ešte nič neboi dostal, začal ho už aj hlad trápiť. Videl však obďalač od cesty dom s peknou zahradou i zamieril kroky svoje k nemu.

Zoslabený hladom, smädom a umdlenosťou vyvalil sa u vchodu do zahrady na pažitnú lavicu a začal stenaf a plakať.

„Bože môj!“ začal si vzdychať, „či sa nikto nechce smilovať nado mnou a nad mojím drahým starým otcom? Hladom budeme musieť zomrieť, jestli dnes s prázdnyim košíkom domov prídem!“

Kde však potreba najvätsia, tam pomoc Božia najbližšia, čo sa aj tu dosvedčilo.

Majitelka zahrady, pani Statočná, bola tu na blízku a pozorne očúvala nárek chlapčokov.

Keď všetko vypočula, pristúpila k nemu. „Ty malý belohlavec“, oslovila chlapca, „prečo nariekaš? Kto ti ublížil?“

Na tieto milé slová pani Statočnej Václav osmelený, začal rozprávať, jako sa na rozkaz svojho starého otca vybral, až sem prišiel a ešte nič neobšahol. Keď začal chlapčok o smrti svojej matky hovoriť a o núdzi, do ktorej prišli zomretím pracovitej matky, tak úzkostlivo počal lkať, že ani slova viac vyrieť nemohol.

Týmto výjavom sa citlivé srdce pani Statočnej k dobročinnosti naklonilo; vezmúc chlapca sebou do domu, kázala mu dať jiesť, a košík mu chlebom a iným dobrým pečivom naplniac, darovala mu aj obnosené šatočky svojho syna. Okrem toho zakrútila do papiera dva dukáty a odovzdala Václavovi s týmito slovami: „Tu máš, malý belohlávčok, zanes to tvojmu starému otcovi a jestli ho zase bude núdza tlačit, vieš, kde bývam!“

Václav od veľkého podivenia a od radosti sa ani sobrat nevládal, ani slov nemohol najst k poďakovaniu. Pobožkal teda len ruku vznesenej dalkyni so slzami vďačnosti, a vezmúc košík bežal jako len vládal po hradskej k dedine, kde starý otec jeho bydlil.

Jozef Chromý sedel práve úzkostlivo pred dvermi v tóni machom porostlej slamenej strechy a čakal túžobne návrat svojho milovaného

vnuka. Naraz ho už spozoroval, jako si vykrá-
čuje s ťažkým košíkom v ruke cez úhory. Václav
prijde ku svojmu dobrému starému otcovi ne-
mal dost slov, aby všetko chytrou vyrozprával,
čo mu tá dobrotivá pani všetko dala a povedala.

Starcovi slzy vstúpily do očí, čo znak po-
hnútky a nevyslovnej vďačnosti. „Tak sa stará
Pán Boh o nás“, preriekol konečne k nebu po-
zdvihnúc zrak svoj. „Pán Boh si svojich ne-
opúšťa, ktorí v neho dôverujú a čini z dobrých
ľudí pomocných anjelov. Keby sme len slušné
vďaky vzdať mohli tej dobrej a šlachetnej panej!“

„Ja jej dám najlepšie a najmilšie čo mám
— môjho králička,“ hovoril Václav, „veď ona
doista moju dobromyseľnú obeť nezavrhnú!“

Čo povedal i vykonal. Na druhý deň za-
niesol malý Václav králička pani Statočnej. Do-
brá vôľa chlapčokova tak ju potešila, že mu ju
radostne splnila, naňho a na jeho starého otca
sa od tých čias ochotne starala a keď tento zo-
mrel, vzala Václavka k sebe a dala ho u za-
hradníka vyučiť. —

Teraz už riadi Václav jako obratný zahrad-
ník tú istú záhradu, u ktorej vchodu ubiedený le-
žal a od panej Statočnej jako žobráčik na-
lezený bol.

Jako — a k Jakej hodnosti prišiel kmotor Horenos?

Horenos, chlapina strednej zvýšky, bol človek marný a hrabivý. Milerád by bol „niečím“ býval v obci, tak u príkladu prisažným alebo podrychtárom, ba bol by sa dal i na rychtárstvo. A prečo nie? Vedel tolko čo druhý, áno i viac, a o mnoho viac, lebo veď vychodil za oného času pol druhej „latinskej“; ale ponač nechcel byť ani kňazom ani fiškálom, ani čím inším, nechal školy školami a vrátil sa — k pluhu. Ale zle mu to išlo s tými hodnosťami. Práve preto, že všetkými štyrmi driapal sa do „úradu“, nevolil ho nikto. Ani len do „výboru“ ho nechceli! Mrzelo ho to síč náramne, no vzdor tomu nezúfal si, bo obletovala ho pevná nádej, že však len raz niečím bude.

Práve sa mal voliť obecný úrad. „Hm, byť tak pokladníkom (kasírom) alebo podrychtárom, to by bolo niečo! A keby ma tak ešte rychtárom spravili! — Za to stojím celému svetu, žeby takého poriadku nikde nebolo jako v našej obci! Ženo, malaby si ty potom radosti; ale by si mi nesmela viac dudrat!“ — Takto hútal — káde chodil náš kmotor Horenos.

„Kebych už len ráz môhol byť niečím!“ vzdychal si práve, keď blížil sa k nemu kmotor Hlásny. „Čože tak pokrucujete hlavou a

vzdycháte, kmotričku?“ Tázal sa ho Hlásny. „Hm, viete pane kmotre, tí naši občania si nevedia oceniť človeka. Ideme voliť úrad. Ná nebol bych ja súci za niečo? Ale škoda reči; vždycky si vyvolia takých, takých“ — „Ale pane kmotričku, škoda vás. Nuž nevedeli ste mi to prv načknúť? Tu je ruka, že budete v úrade! A čo vás nikto nebude chcieť, ale to nemôže byť, — ja vás zvolím!“ — „Ale viete pane kmotre“, namietnul Horenos, „ja bych rád byť tak volačo „múdreho“ — no ved rozumiete — choďte čo nemôžem prijať.“ „Mhm, tak podrychtár, rychtár — viem, rozumiem kmotričku — spoľahnite sa len na mňa.“

To bola pre cti- a slávobažného Horenosa muzika až prelúbežná. Ani hodiny nemôhol vyčkať, ktorú sa občania na obecnom dome síst mali.

Konečne odbila.

„Ženo,“ začal si, „keď dnes niečim budem, neprídem domov peší, to nie, ale dám si zapriať hneď tam do pána slúžneho koča a prídem po pánsky domov, nech to stojí čo chce. Uvidíš-li ma prichádzať jednospražne, som výborom, ale predsa už raz niečim, prídem-li dvojspražne, som podrychtárom alebo rychtárom. Ale potom bude poriadok v obci — a ty budeš pani rychtárkou. I obed prichystaj, ale taký, jak sa svedčí na — no však sa potom

dozvieš.“ Na to švacnul sa do sviatočných šiat a ubieral sa vážnym krokom k obecnému domu, kde mala sa odbyvať voľba.

Tu bolo všetko už pohromade — iba na Horenosa tuším ešte čakali.

Voľba sa započala. Dlho, dlho nemohli sa dohodnúť. Až asi po dvoch hodinách — bol úrad vyvolený. Na práhu volebnej izby zjavil sa pán notár a prečítal menoslov práve vyvolených úradských; Horenosa medzi nimi — nebolo.

Tvár hrála mu od jedu a hanby rozličné barvy, chrptom prechodila mu zima. Teda ničím! —

Hodiac po prítomných opovržené okom, vyrazil z obecného domu a stúpал rovno „pod viechu.“

„Liter vína, posluho; dnes si musím dobrú vôľu spraviť.“

A litrik za litrikom ztiekol dolú hrdielkom Horenosovým — až sa s ním krútil svet. Chcel svoj hnev, že zase neostal „ničím“, utopiť vo víne — a opil sa.

„Čo si počať s tým Horenosom,“ premýšľal hostinský; „von ho vyhodit predsa len nemôžem, a to tiež nechcem, aby mi tu nocoval. Najlepšie bude, dám zapriaľnuť a zaviesť ho domov.“ Vyšiel na dvor, kázal zapriaľnuť do krytého koča, vrátil sa s dvoma sluhami a chytiac Horenosa, zanieli ho pekne — rúče

do koča. Bič prasknul a kone uháňaly k Horenosovcom.

Už viac než storáz vybehol z naloženia matkinho na ulicu desaťročný synček Jožko, či ešte ten tatko neidú, však ale vždy marne.

Tu naraz čuť hrkot vozový — a krásny koč zastane práve pred Horenosových.

Jožko ho vydrel prvý.

„Mamko, mamko,“ volal, „koč zastal pred nami.“

„Jeden kôň, lebo dva?“ tázala sa kvapne.

„Dva,“ odpovedal chlapec.

Na krýdlach radosti a hrdosti vyletela von a so žiaracím obličajom šoptala do koča:

„Čím si mi, čím si mi?“

„Spi — tý som,“ ozval sa chryplavý hlas z jedného kúta koču a čiastka pozitého vinca nastupovala otvorenými ústami svoju zpiatočnú cestu a prišla do nemilého potyku s Horenosovou. Táto div, že z nohú nespadla.

Mrčiaci a chrčiaci zliezol s pomocou kočišovou z koča, a držiac niekoľkokrát dolu hubou na zemi odpočinok, dotackal sa do izby, na lavicu.

Trpkô sklamanú Horenosovú zalialy od hanby a zlosti slzy; v takomto stave si ešte nikdy nevidela muža.

Bola to jeho prvá i poslednia — opica.

Zo svojej detinskej žiadosti, byť niečim v obci, bol teraz navždy vyliečený.

Poslednie voľby úradských vyplnily mu túžbu, ostal skutočne „niečim, čo i — opilý m.“

Izrael v sude.

Skutočná udalosť.

Dľa L. v. J.—R. Hodrušský.

Mnobý človek figle sbiera; ale si on ešte i sám sberie, lebo na tejto kostrbatej zemi není figliara, ktorému by iný figliar neprešol cez rozum. Každý natrafí na majstra, ktorý ho vie previesť pres lavičku.

Izrael Ben Jachil, syn Jachilov bol figliar od kosti a majster klineciami vybíjaný, a hľa, aj ten to skúsil už za sladunkých dní svojeho chlapčerstva. Čo tomu bolo vtedy moje a tvoje? Celý svet mu bol rajom a sám cítil sa v ňom Adamom. Dľa tých rajských pochopov pochutnával si medzi haluzami cudzieho hrušoňa na sladkom jako mäd ovocí priam tak, jako vrabec na čerešňách. Lež „neogabaný“ sedliak, ktorý tam Izraelka zvetril, nesmýšlal po rajsky; ten pritiahol pod hrušoň jako anjel s ohnivým mečom, s dost dlhou rafikou. Tou dal sa Izraelka najprv len od spodku obrábať, tak že synáčok Jachilov vrieskal s vrabcami

na prietoky, a potom vyhnal ho v milosti zo zahrady rozkošného raja. Prv ale musel Izrael našemu zbožnému sedliakovi odriekať desatero božích prikázaní; náš gazda dal mu za to pamätného: pri siedmom („nepokradneš“) posypal ho nepáleným popolom a natrel mu dobre uši. Au vaih! Od tých čias bolo po Izraelkovej úprimnosti: poznal dobré a zlé.

Izrael Ben Jachil stal sa statočným, skrz naskrz statočným jako liška v kurníku: mával statočný tovar, statočné peniaze a brával statočné úroky (interessy). Bol vám on aj v zmenkovom práve skúsený, priam jako jeho sedliaci neskúsení. Povedal som jeho sedliaci, lebo mnohí z nich boli zcela jeho s dobytkom, s domom, s roľami, no so všetkým činom. Nechceli neкто jeho partieku, z toho si Izrael nerobil nič; on ju nechal u sedliaka na stole a prišiel si pre ňu, keď už bola spotrebovaná. Každá ľudská potreba našla u Izraela radu a pomoc: špinavé ruky mydlo, pyšné dievky hodbabné šatky. O peniaze on velice nestál, prijal aj žito, jačmeň, kukuricu, vajcia, maslo, masť atď. — všetko zo samej čistej meravej ľudskosti. Kto ani takých vecí nemal, nemusel platiť, Izrael mu vďačne počkal — ovšem za úroky. Jeho najväčším sviatkom bol deň, ktorý urobil koniec zákonu o úžere; tu riekol jako nespravodlivý vládár v evanjeliume, len že naopak:

„Vezmi listinu svoju a napiš sto — dosthaneš však len phadesiat.“

Krom toho Izrael z čistej lásky k bližným dával ľuďom dobre zarábať: skupoval všetko, čo mu kto doniesol; nikdy sa nespytoval, či to není ukradené alebo vziato. Kto jemu predal, čo u iného za päť prstov kúpil, nemusel sa báť že bude prezradený. Izrael každej bojazlivej babe riekaval: „Phamatujte si, keď od vás Izrael Běn Jachil nečo khúpil, to je jako khameň vo vode!“

Izrael Ben Jachil mával sa z roka na rok lepšie a hovorieval dojímavou zbožnosťou: „Boh otcov mojich mi požeňáva!“

Aj jedným synkom obštastila ho Ráchel, jeho žena, múdрым synkom. Veď malý Mojšeľe za čista za jasna chodieval s dáždnikom pod pažou a na otázku, prečo nosí dáždník, keď o dažde ani chýru, odpovedal múdre, ani Šalamon: „Hmh, keď phrší, vtedy nosí ho táteľben!“ Izraelu, požeňnaný z neba, si ty len predsa šťastný.

Už som povedal, že Izrael činil všetko len „z lásky k bližným.“ Pri tom však si myslel, že „mnoho síce činí láska ale o mnoho viacej peniaze;“ ký div, že riekaval s básnikom :

Môžete ma trhať, mykať, strcať, tupiť, haniť,
Robiť so mnou, čo len chcete; nejdem sa vám brániť.
Pokorne ja strpím od vás, a odpustím všetko.
Nech len pri tom vaše groše plnia moje vrácko.

A groše maly plniť jeho vrecko, au vaih!
 Býval v dedine B. jeden usilovný a poctivý bednár, volal sa Petor Postruha. Toho Izrael vohnal do pasce — jakýmsi nešťastným záručenstvom. Kto že by sa nezaručil za dobrého priateľa? Je tam toho, ty háky báky, čo to tvoje meno znamenajú, na kus bieleho papiera položiť! Hovorím — z dobrého priateľstva. Ale z tých hákov bákov vyrastú ostré pazúry, ktoré berú záručníka za pačesy. — Kto sa ručí, ten sa mučí; a náš statočný bednár doista nebol prvý ani posledný. A Izrael znal zákony božské i ľudské, a bednár, ktorý z klepeca neodišol s celou kožou, vedel, prečo on nemiluje Izraela, jako Esau nemiloval Jákoba, ktorý tiež zvaný bol Izraelom.

Ale Izrael mnohé ten už prahy prekročil. Keď ho dnes vyhodíš prednými dvermi, zajtra ti príjde zadnými. Ponevác ale s bednárom nebolo už naskrz žiadneho „gšeftu“, hľadel Izrael previesť bednárovú manželku, hodnú Uršulu. Rečmi peknými, lizavými chcel ju opliesť jako pavúk muchu: všelijak ju zaobchodil, zo samej čistej lásky a že „to phani majstrovej tak phekne pristane“, rád by jej bol zavesil hodbabné šaty a všelijaké haraburdy. Ale na to Uršulu nedokriatneš, čo by si čo robil.

Izrael Ben Jachil tenkrát darmo rátal na ženskú pýchu. Uršula sa mu nedala previesť.

Hovorila, že žid každý má za ušima a lest židovská že je veliká; ale ženu veru ani žid neprekabáti; vie tá oprátku i tomu na rohy hodit.

Pani Uršula uvarila pod pokrývkou, čo sa malo zviest na lstivého syna Jachilovho, aby sa mu už raz odnechcelo to chodenie do bednárových domu. „Počkaj si ty Izraelu!“ zvolal Petor, keď ho manželka do svojich zámyslov zasvätila, „v inakšej ty pasci smiavkneš! A bude ta boľef velice, — lebo zaplatíš, čo si mi zaručenstvom z mešca vyhnal!“

A že sa Izraelovi odnechce chodiť k bednárovým? Bednár len čo z domu vykročil, už ako bliskavica hneď sa tam stavil syn Jachilov, „sluha Pánov, priateľ núdznych“ a hovoril k Uršule jako nekdy had pod stromom v raji k Eve.

Ale Eva a Uršula to vám bol veľký rozdiel! „Pre Boha Izraelu!“ zvolá znenadála Uršula, „vaša poslednia hodina odbila! Už bude po vás! Nech vám je Pán Boh milostivý! Ide majster! Keď vás ten tu dopadne, beda!“

A v skutku bednár už bol predo dvermi, — vari ho tí zlí doniesli!

Izraelovi iného nebolo treba; zblednul jako stena, triasol sa jako libačka, ukrčil sa jako polpalčok. „Au vaih, pre Boha!“ stonal; „kham sa phodiem?“

„Sem sa, do tohto suda, Izraelko!“ šepoce Uršula. „Ale tichučko, ani hnút, lebo bude beda!“

Bednár priam otvára dvere na dome. Izrael zmizol jako blesk, ztratil sa v novom, zvrchu ešte nezabednenom sude, jako by v mori utonul. Len čuš, Izraelko, dobre si ukrytý!

„Ty už doma, mužičku? Tuším si ani nikde nebol!“ víta Uršula svojho Petra.

„Šťastie ma na ceste nadišlo“, odpovedá Petor; „predal som ten nový sud, príjde do neho víno, ale nekrstené!“ zasmieja sa; „za našich časov, kde je už na tom svete všetko čím hore tým dolu, už aj židia krstia — ale len víno.“

„Then grobian grobianský theba myslí!“ šepotal Izrael ale len tak po tichúčku, lebo mu velice šupelo.

Bednár sa zase zasmieja, Izrael Ben Jachil nevie, prečo? Ale nemusel dlho hádať; bednár niekoľkokrát zatrepe kladivom na sud a — vrchnie dno sedí už vo svojom reze pevne a nepohnutne. Egyptská tma prikváčila Izraela. Už bol v klepci. Nazdávate sa, že sa mece jako popálený had? Čo by! Bol krotký, tichý jako holúbok.

Bednár vyvalil sudisko pred dvere na ulicu, potom zanôtil prvý verš známej piesne o Bezekovi, ale takto:

Dobre ti, vydrigroš v tvojom novom zámku,

Druhí ľudia robia, a ty sedíš v chládku;

napchal do fajky, zapálil, pritlačil, tlaskol dla-

nami, stiahol širák na pravé ucho, odplul a obráta sa k svojej ženičke riekol: „Uršulo, na ten sud by hádam nezaškodily tri deci?“

„Nebránim ti, trebars jich bude aj šest; zaslúžiš za prácu a dobrý odpredaj“, odpovedala so smiechom Uršula.

Petor zajšol si do blízkej krčmy.

Izraelovi v sude všakovak dúdy hrály, bolo mu ozaj všade tesno. Zprvu len čakal, čo ďalej bude; snáď ho Uršula vyslobodí z tesného tmavého žalára. Prešla už dobrá hodina, dlhá hodina, ale k sudu nepriblížilo sa ani živej duše; všetko bolo ticho, i syn Jachilov sám ani nemrkol, on len zátkovou (špuntovou) dierou kuká, páči, pátra po pomoci, dobre mu oči nevyskočia.

A pomoc tu; ale drahá, — au vaih gešrieen.

Šmúl, Izraelov najlepší priateľ a pajtáš v láske k bližným, ide tade. Ale čia jazerná strela? Strašidlá za bieleho dňa? Zretedlne ač priduseno volá ktosi: „Šmúle, Šmúle.“

„Nú, wer rüft?“ (Kto to volá?), osmelil sa konečne Šmúl.

„Šmúle, Izrael, tvoj priateľ!“ zavznie plačlivo, jakoby pod tou zemou zadunelo.

„„Kde si?““

„Khükni sem, kde sthrknem phrst“, a Izrael vystrčil prst zo zátkovej diery, jedinej to brány medzi ním a vonkajším svetom.

„„Au vaih,““ zbliakne Šmúl, „„dhivý sveta! zkhade si sa dostal dnu?““

„Nhű, čho sa phýtaš, zkhade som sa dosthal dnu, phýtaj sa, zkhade sa dosthanem von“, zadunelo zo suda a po chvíli: „Šmúle, prosím tha, kbup then sud.“

Náš Postruha dobre videl z krčmy, čo sa okolo jeho suda deje a len sa tak zachodil od smiechu, keď Šmúl bázlivo jako tchor do jeho domu vošiel. Ale doma bola len Uršula, ktorá židovi kázala ísť za majstrom do krčmy.

Šmúl z ďaleka klaňal sa bednárovi, začal reč o tomto a inom a naposledy spomnel i sud: „Majú phekný sud, až sa thak smeje na človeka. Čho je pravda, tho je pravda, jakhý majster thaká robota; len škoda, že sud prázny; jah by som ho naphlnil ekstra vínom. Phan majster, za čho mi dhajú then sud, jah ho khúpim.“

Ale Petor mu odsekol: „„Sud je už predaný, závdavok v kapse.““

Lež znovu modlikal Šmúl: „Phan majster, vedia čho? dham závdavok duplom; len predhajú sud mne, ja musím then mať.“

„„A keď sa víno v ňom pokazí, potom čo?““ pýta sa posmešne Postruha.

„Tho bude moja vec; predhajú len sud mne, ja then musím mať.“

Postruha zacenil, až žid vyvalil oči jako

plánky. Šmúl sa chcel jednat; ale bednár odsekol: „Dáš lebo nedáš? Sad je môj: ty ho musíš mať, ja ti ho nemusím predať.“

Šmúl si vzdychol a volky nevolky vytiahol mešec.

No predsa ráz, neborák Izrael Ben Jachil!

Šmúl vála drahú schránku Izraelovu pred dom syna Jachilovho. Ale vystál ten v tom sude múk! Div že sa mu dač nestalo! Cesta v dedine B. bola kamenistá, drsnatá, heglavá; slovom Izraela v sude vygniačilo, že dýchať nemohol. „Au vaih, phomálu, Šmúle, Šmúle, phomalú, au vaih!“ kričal ustavične.

„Nú, Šmúle, čo mi neseš?“ pýta sa Ráchel, roztomilé rebierko Izraelovo.

„,,Čho nesem? Izraela v sude.““

A Ráchel dobre nezkamenela od živého divu. Len keď jej Šmúl povedal, čo musel za sud platiť, prišla k sebe. Mali ste počuť to „au vaih“ a „šnaitsdikrie?!“ Ale čo naplat? Veď Izraela predsa len nemohla nechať prezimovať v sude. Šmúl a Ráchel dali sa teda do práce kladivom a kliešťami vyslobodiť Izraela z úzkeho tmavého žalára, do ktorého sa zo samej čistej meravej lásky k bližným dostal. Konečne začalo svitať nad Izraelom a čo chvíľa dýchal už voľno.

„Khy pharom tha do suda strhcal?!“ pýta sa nahnevaná Ráchel. „Thy si moja zkhaza!“

„„Thak je thak, Ráchelo, lebo thy si moja zkhazená!““ Na jeho roztomilej Ráchele ve ru už nebolo ani pamiatky po kráse a mladosti, ktorou sa snáď nekdý manželke prvého Izraela podobala.

Izrael Ben Jachil mrmlal potom čosi o nepozornom padnutí do suda a konečne vyšiel i s pravdou.

Postruhovým dal žid svätý pokoj od tých cias, čo na ňom tak dobre utržili.

Knižnica štátneho pedagogického ústavu
v Bratislave

P 20.194.